

**A gyermekprostitúció minősítési „rendszerének”
kritikája az európai uniós követelmények és a jogi
tárgy fényében**

Jelige:

Teleológia

Tartalom

I. Bevezetés	2
II. A gyermek szexuális kizsákmányolása	3
1. Az emberkereskedelemmel kapcsolatos nemzetközi jogi dokumentumok: prostitúció elősegítése, prostitúció kizsákmányolása, szexuális kizsákmányolás	3
2. A védendő jogi tárgy	6
III. A gyermekprostitúció de lege lata szabályozásának vizsgálata.....	10
1. A tényállások háttere: az Irányelv rendelkezései	10
2. A gyermekprostitúciós bűncselekmények	12
3. A tényállások kódexbeli elhelyezése	13
4. A futtató cselekményei	15
4.1. A kerítés minősített esete.....	15
4.2. Prostitúcióra felajánlás és felhívás.....	19
4.3. Prostitúcióra rábírás	20
4.4. Prostitúcióhoz segítség nyújtása	22
4.5. Prostitúcióból haszonszerzésre törekvés.....	23
4.6. Kitartottság önálló alapesete	24
4.7. Bordélyház működtetése.....	24
5. Az ügyfél cselekményei.....	25
5.1. A régi sui generis gyermekprostitúciós tényállás	25
5.2. Szexuális cselekményért ellenszolgáltatás nyújtása.....	27
6. Az Irányelvnek való megfelelés	32
7. A jogi tárgy védelmére való alkalmasság	32
IV. De lege ferenda javaslatok	35
V. Záró gondolatok	36
Felhasznált irodalom és joganyag	37

I. Bevezetés

A 2013. július 1-én hatályba lépett új Btk. nemi bűncselekményekről szóló XIX. fejezetének egyik legnagyobb újítását a gyermekprostitúcióval kapcsolatos magatartásokat kriminalizáló rendelkezések jelentik. Az új büntető kódex apropóján több kommentár és tankönyv született, amelyek a felnőttek prostitúciójával kapcsolatos bűncselekmények beható, lényegében a korábbi Btk. interpretálása során kialakult megállapítások fenntartását szorgalmazó értelmezés mellett a gyermekek szexuális szolgáltatásával összefüggő tényállások immanens jelentésének feltárásával adós maradt.

Az újabb jogirodalom téma iránti „közömbössége” azzal magyarázható, hogy a gyermekprostitúció minősítése rendszerét a jogalkotó döntő részben a régi törvényben meglévő üzletszerű kéjelgéssel kapcsolatos bűncselekmények képmására alakította ki azzal a különbséggel, hogy e deliktum speciális passzív alanyaként a tizennyolc éven aluli személyeket jelölte meg, illetve egyes esetekben kiterjesztette büntetendő magatartások körét. Emiatt első ránézésre a klasszikus prostitúciós bűncselekmények során kialakult joggyakorlat és jogirodalmi értelmezés e törvényhelyek interpretációja során is problémamentesen irányadónak tűnhet.

A jelenség nemzeti jogban történő szabályozását számos nemzetközi jogi instrumentum szorgalmazza, amelyek közül a 2011/93/EU irányelvvel szándékozom foglalkozni. A dolgozatomban az Irányelv által támasztott követelményeknek való megfelelés, illetve a bűncselekmények jogi tárgyának körülírása¹ után az annak védelmére való alkalmasság érdekében igyekszem rámutatni a tényállások elemzése során az abban található dogmatikai hibákra. Ezek alapján a dolgozat zárásaként bátorodom de lege ferenda javaslatokat megfogalmazni a szabályozás jövőbeli kijavítására, a megjelölt szempontokkal való összhang elérése érdekében.

A téma komplexitása miatt e dolgozat keretei között nem vállalkozhatok a jogösszehasonlítás módszerének alkalmazásával külföldi megoldások elemzésére, egy ilyen feladat teljesítése hosszabb terjedelmű munka elkészítését igényli.

¹ Ennek során GÁL A. munkájára támaszkodom. Lásd GÁL A. 2013a, 156-158.

II. A gyermek szexuális kizsákmányolása

A Btk. indokolása szerint a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek prostitúciójával kapcsolatos² bűncselekmények a gyermekek szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét szolgálják, amely irányadó jogi tárgy meghatározása során. A kérdéskör szabályozását uniós szinten rendező 2011/93/EU Irányelv is e kifejezést használja a címében, és a Lanzarote Egyezmény³ is gyermekek szexuális kizsákmányolásának megelőzését és az ellene való harcot tekinti az egyik céljának [I. fejezet 1. cikk], valamint az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye szerint a részes államok kötelezik magukat a gyermek efféle magatartásokkal szembeni védelmére [34. cikk]. A büntető törvény miniszteri indokolásában gyermekprostitúció és a gyermek szexuális kizsákmányolása kifejezések egymás mellett szerepelnek, ám e fogalmak nem azonos tartalmúak, azokat nem lehet egymással felcserélhetőként kezelni, ezért a jogi tárgy tartalmának meghatározása előtt szükséges tisztázni a prostitúció és a szexuális kizsákmányolás közötti különbségeket és átfedéseket, amit az emberkereskedelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezmények vizsgálatával tehetünk meg.

1. Az emberkereskedelemmel⁴ kapcsolatos nemzetközi jogi dokumentumok: prostitúció elősegítése, prostitúció kizsákmányolása, szexuális kizsákmányolás

A prostitúció megítélése a világ egy es országaiban a zéró toleranciától kezdve a teljes elfogadottságig terjed, ám elmondható, hogy a gyermek prostitúcióba való bevonását mindenhol szigorúan büntetik.⁵ Bár a prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények szabályozását az egyes nemzeti jogalkotók a szuverenitásuk e téren való megőrzése érdekében sokáig nem engedték át a nemzetközi jog terrénumába,⁶ már a 20. század elején megjelentek olyan nemzetközi szerződések, amelyekben a prostitúció lényeges szerepet játszott. Ezek a dokumentumok a részes államok emberkereskedelemmel kapcsolatos szabályozásának egymáshoz való közelebb hozását célozták, és az emberkereskedelem célzataként a

² A kerítés tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére megvalósuló alakzata [Btk. 200. § (4) bek. a) pont] és a tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért történő ellenszolgáltatás nyújtása [Btk. 203. § (2) bek.] tényállási szinten nem követelik meg a passzív alany prostitúcióját, de a gyakorlatban jellemzően azzal kapcsolatban valósulnak meg. SZOMORA 2013a, 160. Emiatt e tényállásokat is ide értem.

³ Magyarország az egyezményt 2010. november 29-én aláírta, de a ratifikálása még nem történt meg.

⁴ Az emberkereskedelem fogalmához lásd Fehér 2008, 57-73.

⁵ Lásd ehhez TAMÁSI 2012, 322-333.

⁶ HOLLÁN 2012a, 46-47.

prostitúciót, majd a későbbiekben az ahhoz hasonló jelenségeket jelölték meg. Ezek azok a célzatok, amelyek az emberkereskedelem eszközselekményeinek a jogellenességét adták,⁷ és amelyek fejlődésének áttekintése indokolt a jogi tárgy értelmezéséhez.⁸ Az instrumentumok közös jellemzője, hogy – bár a releváns korhatárt eltérően állapították meg – fokozott védelemben részesítették a gyermekeket, ugyanis esetükben elkövetési módok hiányában is kriminalizációs kötelezettséget írtak elő a részes államok részére.⁹

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos első nemzetközi jogi instrumentum az 1910-es Párizsi Egyezmény¹⁰ volt, amely az elkövetési magatartások¹¹ megvalósításának büntetni rendelését a „*más nemi vágyának kielégítése*”, valamint az „*erkölcstelen cél*” célzatok fennállása esetén írta elő a részes államok részére, amely utóbbi a prostitúciónak felelt meg. Az egyezmény védett személyi körét pedig a nők és a leánygyermek adták, különleges védelmet biztosítva az utóbbiaknak, amelynek felső korhatárát a huszadik életévben állapította meg.¹²

A célzatok tekintetben 1950-ben a New Yorki Egyezmény¹³ hozott változást, amely már egy távolabbi és egy közelebbi célzatot nevesít. A távolabbi célzat *más nemi vágyának kielégítése*, a közelebbi pedig – az immár bármilyen nemű és életkorú – *sértett által folytatott prostitúció*. Ez az előbbiekhöz képest egy szűkítést jelent, ám a változás nem tekinthető gyakorlatinak, ugyanis az előző nemzetközi instrumentumokban szereplő célzat lényegét is a prostitúció adta.¹⁴ Ebből látható, hogy a gyermek speciális védelemben részesítése ellenére is ezek az egyezmények a célzat tekintetében a szabályozást még erőteljesen a nemi erkölcs figyelembe vételével oldották meg.

1997-ben megszületett a 97/154/IB tanácsi együttes fellépés, amely az emberkereskedelem és a gyermek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgálta. Ennek értelmében a felnőttek ellen megvalósított elkövetési magatartásokat *haszonszerzési és szexuális kizsákmányolási* célzat esetén [I cím B/b) pont] kellett büntetéssel fenyegetni, amelynek minimumként a prostitúció kizsákmányolását magában kellett foglalnia [I. cím A/iii

⁷ HOLLÁN 2012a 46-47.

⁸ FEHÉR szerint az emberkereskedelem tanulmányozása során nem mellőzhető a prostitúció és az arra épülő kizsákmányoló cselekmények vizsgálata. FEHÉR 2008, 68. Véleményem szerint igaz ez akkor is, ha annak célselekménye – más szexuális kizsákmányolása – áll az elemzés középpontjában.

⁹ Lásd HOLLÁN 2012a, 40-119.

¹⁰ Kihirdette az 1912. évi LXII. tc.

¹¹ HOLLÁN 2012a 43.

¹² HOLLÁN 2012a, 40-42.

¹³ Kihirdette az 1955. évi 34. sz. tvr.

¹⁴ HOLLÁN 2012a, 53-55.

pont]. Gyermekkorú¹⁵ sértett esetén pedig célzatként *a szexuális kizsákmányolást és a szexuális visszaélést* nevesítette [I. cím A/i és B/d pont.]. Az együttes fellépés a gyermek esetében szexuális kizsákmányolásnak tekinti a gyermek ösztönzését vagy kényszerítését arra, hogy tiltott szexuális cselekményben vegyen részt, a gyermek kizsákmányoló felhasználását prostitúció vagy egyéb tiltott szexuális cselekmény révén, valamint a gyermek pornográf célokra való felhasználását [I. cím A/ii pont], de a szexuális visszaélés meghatározásával adós maradt.¹⁶ Ez a dokumentum tehát a célzat tekintetében is speciális rendelkezéseket tartalmazott a kiskorúakra, ugyanis nem követelte meg esetükben a haszonszerzési célzatot a szexuális kizsákmányolás mellett.¹⁷ Ennek alapján az Európai Közösségben már a 20. század legvégén megfigyelhető volt az egyéni jogok védelmére való törekvés.

A szubjektív tényállási elemek tekintetében a 2000-ben elfogadott Palermói Jegyzőkönyv¹⁸ jelentős előrelépést jelentett, amely már internacionális szintű jogforrás volt. A prostitúció és más szexuális kizsákmányolása helyett a célzat itt már *a prostitúció kizsákmányolása és más szexuális kizsákmányolása*,¹⁹ tehát a nemzetközi közösség szakított azzal az állásponttal, amely szerint a prostitúcióhoz kapcsolódó mindenféle cselekmény egyben a prostitúció kizsákmányolását is jelentené, és egyértelművé vált, hogy nem a prostitúció elősegítése, hanem annak kizsákmányolása elleni büntetőjogi intézkedések meghozatalára hozható létre az egyes államok között megállapodás. A szexuális kizsákmányolás definiálása tárgyában továbbra sem született konszenzus,²⁰ de ennek ellenére nem tagadható, hogy a Jegyzőkönyv a szexuális kizsákmányolás fogalmi határait a prostitúción túl húzta meg.²¹

A következő Európai Unió jogforrás a 2002/629/IB Kerethatározat, amely célzatként nem a kizsákmányolás általános formáját nevesíti, hanem egyrészt *más munkájának vagy szolgáltatásainak kizsákmányolását*, másrészt pedig *mások prostitúciójának kizsákmányolását*, illetve *a szexuális kizsákmányolás egyéb formáit*, amelybe beleértendő a pornográfia [1. cikk (1) bek.], annak fogalmi tisztázatlansága ellenére is.²² A Jegyzőkönyvhöz képest itt már egyértelműbben következik a megfogalmazásból, hogy a Kerethatározat a

¹⁵ Az együttes fellépés nem ad iránymutatást a tekintetben, hogy kit kell gyermeknek tekintetni.

¹⁶ HOLLÁN 2012a, 60.

¹⁷ HOLLÁN 2012a, uo.

¹⁸ Kihirdette a 2006. évi CII. tv.

¹⁹ HOLLÁN szerint a kihirdető törvényben a „más prostituálásnak” kizsákmányolása” helyett „más prostitúciójának” kizsákmányolásának kellene szerepelnie, ugyanis nem feltétel az, hogy a passzív alanyt előzőleg akár az elkövető vagy akár egy tőlük független harmadik személy „prostituálja”. HOLLÁN 2012a, 67.

²⁰ HOLLÁN 2012a, 67-69.

²¹ HOLLÁN 2012a, 78.

²² HOLLÁN, 84-85.

prostitúció kizsákmányolását a szexuális kizsákmányolás egyik esetének tekinti

A 2011/36/EU Irányelv célzatként *a személyek kizsákmányolását* nevesíti [2. cikk (1) bek.]. A kizsákmányolás definiálására tett javaslatok ellenére a fogalom meghatározásával ez a jogforrás is adós maradt,²³ viszont rendelkezik arról, hogy ebbe minimálisan bele kell érteni a prostitúció révén történő kizsákmányolást, illetőleg a szexuális kizsákmányolás más formáit, valamint más, nem szexuális jellegű kizsákmányolási eseteket [2. cikk (3) bek.]. A gyermekek szexuális kizsákmányolással szembeni védelme érdekében 2011-ben az Európai Unió keretein belül megalkotásra került egy másik irányelv is, amely már kimondottan e problémára fókuszál, és amelyről a későbbiekben részletesebben szót ejtek.

A nemzetközi egyezmények jogpolitikai alapja a nemi erkölcs és az egyéni jogok védelme, és megfigyelhető, hogy az utóbbi egyre hangsúlyosabbá válik az előbbivel szemben.²⁴ A célzatok vonatkozásában ez úgy jelenik meg, hogy kezdetben a prostitúció és annak elősegítése, majd emellett a szexuális kizsákmányolás, végül pedig a prostitúció kizsákmányolása és a szexuális kizsákmányolás más formái jelentették az emberkereskedelem jogellenességét megalapozó célzatot. Mindez a prostitúció szempontjából egyrészt szűkülést jelent, ugyanis az azt elősegítő szándék az újabb instrumentumok alapján nem büntetendő, ha nem jár egyben kizsákmányolással is,²⁵ másrészt pedig bővült is a büntetendő célzatok köre, mert olyan esetek is a tényállások hatókörébe esnek, amikor a prostitúció kizsákmányolása mellett az elkövető nem törekszik azt elősegítő magatartásra, valamint a szexuális kizsákmányolás felölel olyan célzatokat is, amelyek nem terjednek ki arra, hogy a sértett magatartása elérje a prostitúció szintjét. Ez a fogalmi tágulás jóval hatékonyabban szolgálja a fiatakorúak védelmét, mert a gyermekek által ellenszolgáltatásért nyújtott szexuális szolgáltatások nem jellemezhetők a klasszikus értelemben vett prostitúcióval. A kiskorúak számára nem feltétlenül jelent motívumot a nemi cselekmény és az érte kapott – jellemzően a futtatót megillető – ellenszolgáltatás – amelynek értékét helyzeténél és életkoránál fogva egyébként sem képes a felnőttekhez hasonló szinten felmérni –, sokkal inkább elrettentő hatást gyakorolnak rájuk ezek a dolgok.²⁶

2. A védendő jogi tárgy

²³ A kizsákmányolás definiálása azért is hasznos lenne, mert lehetővé tenné a kizsákmányolási célzatok egységes értelmezését olyan célzatok esetében, amikor a kizsákmányolás valamilyen konkrét tevékenységhez kapcsolódik. HOLLÁN 2012a, 101-102.

²⁴ HOLLÁN 2012a, 121.

²⁵ HOLLÁN 2012a, 124-125.

²⁶ KRÁNITZ 2000, 95.

Egy magatartás bűncselekménnyé nyilvánításához nem elegendő annak elvetendősege, erkölcstelensége,²⁷ a büntetéssel fenyegetés legitimálásához szükséges egy jogi tárgy meghatározása, amelynek alapul vételével kialakítható az azt védő törvényi tényállás, és amely annak értelmezéséhez támpontul szolgál.²⁸ Ahogyan láthattuk, a nemzetközi közösség is egyre kisebb szerepet tulajdonít a nemi erkölcsnek, az újabb konvenciók áthelyezik a szabályozás súlypontját az alapjogok védelmére, amelyek sérelmét a kizsákmányolás jelenti,²⁹ ezért a *jogi tárgy másik, rendszerkritikus funkciója*³⁰ felől megközelítve a kérdést, az azt tiltó törvényi rendelkezésekkel szemben elvárás, hogy azok egy olyan jogi tárggyal legyenek igazolhatók, amely *individuális jellegű*.

Az egyes szerzők nincsenek egységes állásponton a tekintetben, hogy mi a gyermekprostitúciós tényállások által védett jogtárgy. GÁL I. szerint a védett jogi tárgy „*a gyermekprostitúcióra ráépülő szervezett bűnözői körök üldözéséhez és a gyermekprostitúció visszaszorításához fűződő társadalmi érdek*”,³¹ SINKU álláspontja pedig az, hogy a jogtárgy „*a gyermekprostitúció visszaszorításában megnyilvánuló társadalmi érdek, a gyermek egészséges nemi és erkölcsi fejlődése*”.³² SZOMORA a gyermek szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét és a nemi erkölcsöt jelöli meg a tényállások által védett értéként.³³

A magam részéről SZOMORA véleményét megfelelő kiindulópontnak tartom jogi tárgy meghatározásához, ugyanis az általa megjelölt érdek összhangban van a gyermek szexuális kizsákmányolása elleni nemzetközi és uniós instrumentumok követelményeivel, és a miniszteri indoklás szerint is e célt szolgálják a vizsgált tényállások. Ugyanakkor véleményem szerint további pontosítás szükséges e téren, ugyanis a gyermek szexuális kizsákmányolással szembeni védelme a jogalkotó által *expressis verbis* kifejezett törvényi célképzetet tükrözi, amely a jogtárgy büntetőjogot korlátozó funkciójának nem felelhet meg, nem lehet a tényállások legitim alapja.³⁴ A jogtárgy megfelelő megragadásához szükséges áttekinteni azt, hogy melyek azok a gyermeket megillető alapjogok, amelyeket a szexuális kizsákmányolás támad.

Nemzetközi szinten az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény deklarálja azt, hogy *minden*

²⁷ NAGY 2008, 6.

²⁸ Ez a jogi tárgy ún. *rendszerimmanens funkciója*. SZOMORA 2009b, 12.

²⁹ GÁL A. 2013a, 157.

³⁰ A jogi tárgy rendszerkritikus funkciója alapján azokat a jogi tárgyakat igyekszünk felderíteni, amelyek védelmére büntetőjogi eszközök igénybevétele szükséges. SZOMORA 2009b, 12.

³¹ GÁL I. 2013, 32.

³² SINKU 2012, 194.

³³ SZOMORA 2013b, 423.

³⁴ Vö. NAGY 2008, 5.

gyermeknek joga van olyan életszínvonalhoz, amely lehetővé teszi kellő testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődését [27. cikk]. Belső jogunkban az Alaptörvény XV. cikk (5) bek. értelmében „Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket”, továbbá – a korábbi Alkotmányhoz hasonlóan³⁵ – rögzíti a gyermekek jogát a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz [Alaptörvény XVI. cikk (1) bek.]. E rendelkezésekből a gyermekek számára alapjogok keletkeznek, amelyek védelmére az államot elsőrendű kötelezettség terhel [Alaptörvény I. cikk (1) bek. 2. mondat], ám ezek az alkotmányos, deklaratív szintű rendelkezések túlságosan absztraháltak ahhoz, hogy ezek mentén egy büntető törvényi tényállást lehessen kidolgozni.³⁶

A felnőttek és a gyermekek között egyfajta alá-fölérendeltségi viszony van az előbbieik javára. Ez abból fakad, hogy a kiskorúak életkoruk, illetve az ebből eredő tapasztalatlanságuk és befolyásolhatóságuk miatt idősebb embertársaiktól függnének mind anyagi, mind emocionális szempontból, és azok gondoskodására szorulnak. Ez az „egyenlőtlenség” nem korlátozódik az egymással családi és ahhoz hasonló kapcsolatban lévő személyek körére, megfigyelhető olyanok viszonyában is, akiket nem fűznek egymáshoz rokoni szálak.³⁷ Ez a függőségi viszony illetve a gyermekeket jellemző befolyásolhatóság és tudatlanság lehetőséget biztosít a visszaélésre, így a gyermek szexuális kizsákmányolására is.³⁸ Az efféle magatartások súlyosan veszélyeztetik, sértik a gyermekek érdekeit, azon belül is szexuális fejlődésüket, ami veszélyt jelent az erkölcsi- és harmonikus személyiségfejlődésükre is,³⁹ ugyanis az ilyen szituációkat a gyermek negatív behatásként éli meg, mert a nemi cselekményt rendszerint az azt kizsákmányoló személy pszichikai ráhatására, illetve anyagi szempontok⁴⁰ szem előtt tartásával végzi.⁴¹ A védelem fenntartása indokolt olyan tizennyolcadik életévüket be nem betöltött személyek esetében is, akiknél a serdülőkor elérése

³⁵ 1949. évi XX. törvény 67. § (1) bek.: *A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.*

³⁶ GÁL A. 2013a, 157.

³⁷ SZOMORA. 2009a, 194-195.

³⁸ CSENDES 1997, 116.

³⁹ A szexuális bűncselekmények áldozatául esett gyermekek pszichológiai vizsgálatáról lásd KOVÁCS 1997, 59-62.

⁴⁰ GÁL A. 2013a, 157.; HOLLÁN a korábbi megfontolás 2007. évi XXVII. törvénnyel beiktatott alakzatával [régóta Btk [202/A. §] kapcsolatban jegyzi meg, hogy az „ellenszolgáltatás fejében” nyújtott szexuális szolgáltatás esetében is fellelhető egy hatalmi helyzet, amely a szexuális önrendelkezés veszélyeztetését, sérelmét jelenti, ugyanis az ellenszolgáltatás befolyásolja a passzív alanyt a nemi cselekményben. HOLLÁN 2011, 672.

⁴¹ Ez a megállapítás az anyagi szempontok vonatkozásában természetesen csak akkor igaz, ha egyrészt a passzív alany már rendelkezik azzal a képességgel, hogy fel tudja mérni a kapott ellenszolgáltatás értékét, másrészt pedig – legalább részben – ő is részesül a fizetésből.

folytán megjelenik a másokkal való nemi interakció igénye,⁴² ebből kifolyólag már nem jelent zavart a másokkal való intim kapcsolat azok szexuális fejlődésében. Ilyen esetben az igazolja a büntetőjogi beavatkozást, hogy a szexuális kizsákmányolás e személyek esetében is káros hatással van a megfelelő személyiségfejlődésére, annak ellenére is, hogy bizonyos életkor után már hiányzik az annak egyik aspektusát jelentő szexuális fejlődés sérthetősége. Mindezek alapján indokolt – a nemzetközi elvárásoknak megfelelően is⁴³ – védelemben részesíteni minden tizennyolcadik életév alatti személyt.

Minderre tekintettel álláspontom szerint a – Gál A. által is megjelölt⁴⁴ – *gyermek harmonikus személyiségfejlődését* indokolt a gyermekprostitúciós bűncselekmények jellegzetes jogi tárgyának tekinteni, amely mellett a bejegyzési korhatárt el nem ért személyek esetében védendő érdekként szerepel a *zavartalan szexuális fejlődés* is. Mindehhez képest a nemi erkölcsnek legfeljebb csak egy mögöttes jogtárgyi szerep tulajdonítható,⁴⁵ hiszen már a felnőttek prostitúciójával kapcsolatos bűncselekmények⁴⁶ esetében is megkérdőjeleződik a nemi erkölcs jogtárgyi alkalmassága⁴⁷ annak önálló szabályrendszeri jellege és ebből fakadó sérthetőségének a hiánya miatt, ugyanis nem lehet tudni, hogy az azzal szembehelyezkedő magatartások valójában mit támadnak.⁴⁸ Ez a megállapítás annak ellenére is fenntartandó, hogy a tényállások többsége – ahogy a későbbiekben kimutatom – sokkal inkább alkalmas a klasszikus prostitúciós bűncselekményekhez hasonló erkölcsvédelmi funkció betöltésére, mint a szexuális kizsákmányolással szembeni védelemre, amelynek következtében nem lehetséges az értelmezés során *a jogi tárgy rendszerimmanens* funkciójának maradéktalan érvényre juttatása.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a gyermek szexuális kizsákmányolása olyan súlyos sérelmet jelent a kiskorúakat alapjogként megillető *testi, szellemi, erkölcsi fejlődéshez*

⁴² SZOMORA 2009a, 192.

⁴³ GÁL A. 2013a, 158.

⁴⁴ GÁL A. a régi Btk. 205. § (3) bek. a) pontja szerinti tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket foglalkoztató bordélyház működtetését pönalizáló bűncselekmény jogi tárgyának *az ifjúság harmonikus személyiségfejlődését* tekinti. GÁL A. 2013b, 8.

⁴⁵ A nemi erkölcs nem vethető alá a szükségességi arányossági tesztnek, ezért az azzal ellentétes cselekményeket kriminalizáló törvényi rendelkezések alkotmányosságának vizsgálatához egy másik jogi tárgyat kell keresni, és a nemi erkölcs nem alkalmas arra, hogy a nemi bűncselekmények szabályozásának jogtárgyi alapját képezze. SZOMORA 2007, 594-595.; SZOMORA 2009a, 64-65.

⁴⁶ A prostitúciós bűncselekmények a szakirodalom szerint a kerítés [Btk. 200. §], a prostitúció elősegítése [Btk. 201. §] és a kitarthatóság [Btk. 202. §]. E bűncselekmények jogi tárgya a jogirodalmi egységes álláspont alapján a nemi erkölcs, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendje. BALOGH 2005, 186-191.; FEHÉR 2009, 234-238.; FÖLDVÁRI 2007, 217-220.; MÁRKI 2012, 536-542.; GELLÉR–HOLLÁN–KIS 2005, 734-741.; NAGY 2009, 274-279.; SINKU 2011, 270-274.

⁴⁷ Lásd részletesen SZOMORA 2006, 611-638.; Azonos véleményre helyezkedik HOLLÁN is a prostitúciós bűncselekmények alkotmányosságát kimondó 1165/B/2004. AB határozat vizsgálata során. HOLLÁN 2012b, 7-8.

⁴⁸ SZOMORA 2009a, 56.

való jogra, amely legitimálja a büntetőjog eszköztárának felhasználását az ilyen magatartások visszaszorítására érdekében.⁴⁹

III. A gyermekprostitúció de lege lata szabályozásának vizsgálata

2013. július 1-én az újonnan megalkotott 2012. évi C. törvény felváltotta az addig hatályos 1978. évi IV. törvényt. Az új büntető kódex „*A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények*” címet viselő XIX. fejezete mind szerkezetileg, mind tartalmilag jelentős mértékben újraszabályozta a nemi bűncselekményeket. Ezt a megújulást a Csemegi kódextől örökölt fogalom- és szerkezeti rendszer elavultsága, az individuális jogtárgyvédelem felé történő elmozdulás, és különböző nemzetközi jogalkotási kötelezettségek indokolták.⁵⁰

A korábbi *közösülés* és *fajtalanság* fogalompárost felváltotta a *szexuális cselekmény*, amely a Btk. értelmező rendelkezései között szereplő definíció értelmében *a közösülés és minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul* [Btk. 459. § (1) bek. 27. pont].⁵¹ A másik, témánk szempontjából releváns fogalom az *üzletszerű kéjelgés* helyébe lépő *prostitúció*, amelynek definíciója szintén megtalálható a Btk. záró rendelkezései közt, és a következőképpen hangzik: *prostitúció a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése*. [Btk. 459. § (1) bek. 25. pont]. A gyermekprostitúciós bűncselekmények szempontjából kedvező változást jelent a „*folytat*”⁵² ige elhagyása a meghatározásból, ugyanis így már egyszeri szexuális cselekmény végzése esetén is megállapítható a prostitúció a *rendszeres haszonszerzési célzat* fennállása esetén.⁵³

Az új Btk. a felnőttek prostitúciójával kapcsolatos bűncselekményekkel kapcsolatban nem eszközölt változtatásokat, sőt, sajnálatos módon a gyermekprostitúciós tényállásokat döntő részben azok alapul vételével alakította ki. A tényállások vizsgálata előtt a gyermek szexuális kizsákmányolását kriminalizáló tényállások uniós háttérül szolgáló instrumentum releváns rendelkezéseit tekintem át.

⁴⁹ GÁL A. 2013a, 158.

⁵⁰ SZOMORA 2013c, 649.

⁵¹ A jogalkotó a korábbi fajtalanság legáldefiníciójához képest a szexuális cselekményt az „alkalmasság” kitétel beiktatásával objektívizálta. SZOMORA 2013a, 130-131.

⁵² A régi Btk.-ban szereplő „folytat” ige üzletszerű kéjelgés megvalósulásához a rendszeres haszonszerzési célzat fennállása mellett többszöri közösülés vagy fajtalanság végzését feltételezte. SINKU 2011, 271.

⁵³ SZOMORA 2013c, 656.

1. A tényállások háttere: az Irányelv rendelkezései

Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa 2011. december 13-án fogadta el a *gyermek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról* szóló irányelvet, amelynek átültetésére a tagállamok 2013. december 18-ig voltak kötelesek. Bár az Irányelv más jelenségeket is szabályoz, a dolgozat témája szempontjából csak a szexuális kizsákmányolással kapcsolatos részek bemutatása szükséges, ugyanis ezek szólnak a gyermekprostitúcióról.

Az Irányelv 2. cikk a) pontja az általa felváltott 2004/68/IB kerethatározattal azonosan a gyermek fogalma alatt a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket érti. Az Irányelv az elődjével szemben már meghatározza a gyermekprostitúció fogalmát is, amely a következő: „*gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik*” [2. cikk d) pont]. Ez a megfogalmazás igen szélesen húzza meg a gyermekprostitúció fogalmának határait, ugyanis már az egyszeri szexuális célra történő felhasználás is ideértendő, illetve olyan esetek is beleillenek a fogalomba, amikor a nemi cselekmény ellenszolgáltatásának csak az ígéretére kerül sor, de *annak tényleges nyújtására nem*, továbbá akkor is gyermekprostitúciónak minősíti az Irányelv az ellenszolgáltatás fejében történő nemi cselekményt, ha a fizetséget nem a gyermek, hanem tőle függetlenül bárki más kapja meg.⁵⁴ A gyermekprostitúció e tág meghatározása összhangban van azzal a fent ismertetett, egyéni jogvédelmet előtérbe helyező nemzetközi szemlélettel, amely a szexuális kizsákmányolást nem a klasszikus értelemben vett prostitúcióval azonosítja, ebből kifolyólag pedig a megjelölt jogi tárgy szempontjából is megfelelőnek tartható a definíció.

Az uniós jogi instrumentum 4. cikke sorolja fel azokat a gyermekprostitúcióval kapcsolatos cselekményeket, amelyeket a tagállami törvényhozóknak bűncselekménnyé kell nyilvánítaniuk. Ennek értelmében büntetendő *a gyermek gyermekprostitúcióra való készítése vagy toborzása, vagy a gyermek e célból, haszonszerzéssel járó vagy egyéb módon történő kizsákmányolása* [4. cikk (5) bek.]. A *készítés* és a *toborzás* olyan cselekményeket jelöl, amelyek a gyermek szexuális szolgáltatásra történő rábírását és az arra való törekvést jelentik, illetve a *készítés* magában foglalja az ahhoz való segítségnyújtást is. E magatartások

⁵⁴ GÁL A. 2013a, 156.

kriminalizálását a Lanzarote Egyezmény [19. cikk (1) bek. a) pont], a ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv [3. cikk (1) bek. b) pont] és a 182. számú ILO Egyezmény is előírja [3. cikk b) pont]. A vizsgált rendelkezés második fordulata véleményem szerint olyan magatartásokat foglal magában, amelyek által az elkövető valamilyen hasznót törekszik realizálni a gyermek prostitúciójából amely egyrészt lehet anyagi jellegű haszon, másrészt pedig az „*egyéb módon történő kizsákmányolás*” olyan eseteket is lefed, amikor az elkövető által elérni kívánt előny immateriális jellegű.

A következő gyermekprostitúcióhoz kötődő büntetendő cselekmény *a gyermek gyermekprostitúcióra kényszerítése vagy erre erőszak alkalmazásával való történő kényszerítése, vagy a gyermek e célból történő megfenyegetése*. [4. cikk (6) bek.]. Mivel az irányelvek a címzettek számára csak minimum szabályokat írnak elő és ezáltal a büntetendő cselekmények köre az abban foglaltaknál tágabb is lehet, e rendelkezés nem igényel részletes vizsgálatot, mivel a *szexuális kényszerítés* [Btk. 196. §] és a *szexuális erőszak* [Btk. 197. §] tényállásai lefedik az Irányelv ezen bekezdésében meghatározott magatartásokat.

Az uniós instrumentumban szereplő utolsó, témánk szempontjából releváns rendelkezés szerint büntetéssel fenyegetendő *a gyermekkel folytatott szexuális tevékenység, amennyiben gyermekprostitúció valósul meg* [4. cikk (7) bek.]. Ennek büntetendőségét lényegében azonos módon írta elő a 2004/68/IB kerethatározat is [2. cikk c) pont ii.], és a Lanzarote Egyezmény is kimondja az erre vonatkozó büntető törvényi tényállás megalkotásának kötelezettségét [19. cikk (1) bek. c) pont]. Az Irányelv idézett mondata a kizsákmányolás sértettjének szolgáltatását igénybe vevő személy cselekményét rendeli büntetni. A gyermekprostitúcióra való utalás egyértelművé teszi, hogy az instrumentum kriminalizálandónak tekinti az a szexuális szolgáltatások olyan igénybevételét is, amelyek esetében az ellenszolgáltatás bármilyen oknál fogva csak ígéret marad, illetve ha az nem a szolgáltatást nyújtó gyermeket, hanem egy harmadik személyt illet meg.

Ahhoz, hogy a Btk.-ban fellelhető gyermekprostitúciós bűncselekményeket összevethessük az Irányelv által támasztott követelményekkel szükséges az egyes tényállások elemzését elvégezni.

2. A gyermekprostitúciós bűncselekmények

A jogalkotó a fent ismertetett jogalkotási kötelezettség teljesítésére több tényállást is létrehozott, illetve egy részük már a korábbi Btk.-ban is megtalálható volt általános vagy speciális passzív alanyt tartalmazó formában. Ezek a tényállások a XIX. fejezeten belül több

helyen találhatók meg.

A 200. §-ban szereplő tényállások a következők:

- a *kerítés alapesetének tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére megvalósuló minősített esete* [Btk. 200. § (4) bek. a) pont];
- *kerítés második alakzata* [Btk. 200. § (2) bek.].

A 201. §-ban található bűncselekmények:

- a *prostitúció elősegítésének harmadik alakzata* [Btk. 200. § (1) bek. c) pont];
- a *prostitúció elősegítése első alakzatának tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel kapcsolatban megvalósuló esete* [Btk. 200. § (2) bek.].

Végül pedig a *gyermekprostitúció kihasználása* elnevezést viselő 203. § szerinti, önálló bűncselekményi alakzatok:

- a *tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából való haszonszerzésre törekvés* [Btk. 203. § (1) bek.];
- a *tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szexuális cselekményéért való ellenszolgáltatás nyújtása* [Btk. 203. § (2) bek.];
- a *kitartottság tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alannal kapcsolatos önálló alapesete* [Btk. 203. § (3) bek.] és végül
- az *olyan bordélyház üzemeltetése, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót* [Btk. 203. § (4) bek.].

A következőkben először a tényállások törvényben való elhelyezését, majd SZOMORA csoportosítását⁵⁵ alapul véve magukat a tényállásokat vizsgálom. Először a futtató cselekményeinek, majd azt követően az ügyfél magatartásainak bemutatására kerül sor, amelyek kapcsán szükséges megemlíteni a régi Btk. szerinti *megrontás* 202/A. § szerinti alakzatát is. Előrebocsátandó, hogy azoknál a tényállásoknál, amelyeknél az egyes tényállási elemek – a passzív alany kivételével – a felnőttek prostitúciójával kapcsolatos bűncselekmények⁵⁶ szövegével megegyeznek, ott *de lege lata* irányadónak kell tekinteni a régi Btk. tényállásaihoz fűzött jogirodalmi magyarázatokat is.

3. A tényállások kódexbeli elhelyezése

A felsorolt tényállásoknak a törvényben való elhelyezése több szempontból is problémásnak tekinthető. A gyermekprostitúciós deliktumok különböző szakaszokban való

⁵⁵ Lásd SZOMORA 2013c, 656-657.

⁵⁶ Ezek a Btk. 200. § (4) bek. a) pont, 201. § (2) bek. 203. § (3) és (4) bek. szerinti tényállások.

elhelyezését a jogalkotó azzal indokolta, hogy a nemzetközi dokumentumok is külön kezelik ezeket a cselekményeket, illetve az új tényállások nehezen lettek volna beilleszthetők a régi Btk.-ból átmentett prostitúciós bűncselekmények közé. Ez a megállapítás két megközelítésből is ellentmondásosnak mutatkozik azzal a megoldással, ahogyan a szóban forgó törvényhelyek végül helyet kaptak a XIX. fejezetben.

Az egyik az, hogy tényállások közül a *gyermek prostitúcióra felhívás és felajánlás* valamint a *tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szexuális cselekményre haszonszerzési céllal való megszerzése* a *kerítés* büntettét tartalmazó 200. §-ban szerepel, a *kiskorú prostitúcióra való rábírása és prostitúciójának elősegítése* pedig a *prostitúció elősegítése* elnevezésű 201. §-ban lelhetők fel. Ezt a megoldást a jogalkotó azzal indokolta, hogy a 203. §-on kívüli gyermekprostitúciós tényállások „*a prostituálttá válást elősegítő, támogató magatartások, így külön történő szabályozásuk indokolt.*” Véleményem szerint a miniszteri indoklás ezen érvelése nem fogadható el, mert a *kerítés minősített esete* [Btk. 200. § (4) bek. a) pont] nem feltételezi a passzív alany prostituálttá válását, másrésről pedig ez a bűncselekmény és a *kiskorú prostitúciójához való segítségnyújtás* [Btk. 201. § (1) bek. c) pont] is megvalósítható olyan kiskorúakkal szemben, akik már az elkövetési magatartások kifejtése előtt, az elkövetőtől függetlenül prostitúciós tevékenységet folytattak. Továbbá a 203. § tényállásai sem zárják ki azt, hogy azok hatására kezdi meg a passzív alany prostitúció folytatását.

A másik ellentmondást mutató körülmény az, hogy a 203. §-ban található *tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való kitartatás* [Btk. 203. § (3) bek.] és a *tizennyolcadik életévét be nem töltött személyeket foglalkoztató bordélyházzal kapcsolatos bűncselekmény* [Btk. 203. § (4) bek.] törvényi tényállása a passzív alany kivételével megegyezik ezen bűncselekmények felnőttekkel kapcsolatos alapesetével [Btk. 201. § (3) bek. és 202. §]. Ennek fényében nehezen érthető, hogy a kodifikáció során e bűncselekményi alakzatok miért ne lettek volna beilleszthetők a megjelölt törvényhelyeket követő bekezdésekbe, amikor a jogalkotó *kerítés* alapesetét követően helyezett el egy olyan tényállást, amelynél egyébként nem a megszerzést rögzíti mint elkövetési magatartást, ellenben tényállási elemként a *prostitúciót* tartalmazza.

További probléma adódik abból, hogy a gyermekprostitúciós tényállásokat rendszertanilag olyan bűncselekmények közé sorolták, amelyek jogi tárgyának a *nemi erkölcs*

tekinthető.⁵⁷ A jogalkotó egyes *individuális* jogi tárgyjal rendelkező tényállásokat helyezett el olyan büntető rendelkezések között, illetve olyanok után, amelyek létezése *univerzális* jogi tárgyjal igazolható, ebből kifolyólag a releváns tényállások rendszertani értelmezése⁵⁸ könnyen tévútra vezetheti a jogalkalmazót azok interpretálása során.⁵⁹

A gyermekprostitúció minősítési rendszerének megalkotása során helyesebben járt volna el a kodifikátor, ha az összes releváns tényállást a klasszikus prostitúciós tényállásoktól elkülönülten, lehetőleg azok előtt,⁶⁰ egy helyen szabályozta volna, mégpedig azok jogi tárgya alapján. Ezzel a jogalkotó egyrészt a saját munkáját is megkönnyíthette volna,⁶¹ másrészt pedig a jogi tárgy is betölthette volna a *rendszerimmanens funkcióját*, amely szerint irányadó a Különös Rész rendszerének kialakításánál.⁶²

4. A futtató cselekményei

A futtató alatt az a személy értendő, aki a gyermeket a prostitúciós tevékenységre sarkallja, és annak prostitúciójából hasznot húz, vagy legalábbis abból hasznot remél, tehát a gyermeket szexuálisan kizsákmányolja. E személy magatartásának kriminalizálását az Irányelv fent, a gyermekprostitúció uniós fogalmát követően elsőként ismertetett rendelkezése írja elő. A Btk. számos, összesen hét tényállást tartalmaz, amelyek – közvetlenül vagy közvetve, a prostitúció fogalmán keresztül – a gyermek szexuális szolgáltatásával kapcsolatosak, és az abból való haszonszerzéssel hozhatók összefüggésbe.

4.1. A kerítés minősített esete

„Kerítés” elnevezéssel tényállás először 1908-ban, az első büntető novellával került be a magyar büntetőjogba,⁶³ majd számos változáson ment keresztül az emberkereskedelem elleni nemzetközi küzdelem szülte, hazánkat is terhelő jogalkotási kötelezettségek teljesítése érdekében.⁶⁴ A tényállás a mai formájában – de az 1961. évi Btk. rendelkezéséhez hasonló

⁵⁷ Lásd 46. ljt.

⁵⁸ A rendszertani értelmezésről lásd NAGY 2010, 72-73.

⁵⁹ A jogalkalmazó rendszertani értelmezést is segítségül hívhatja a bűncselekmények jogi tárgyának megállapításához, és így jut el azok helyes értelmezéséhez. NAGY 2010, 103.

⁶⁰ A jogi tárgyak szerinti csoportosítás a védett értékek tagolása mellett azok rangsorolására is szolgál. NAGY 2010, uo.

⁶¹ A jogalkotó könnyebben áttekinthette volna a magatartásokat és a hozzájuk kapcsolódó büntetési tételeket, ha kerüli a tényállások efféle kaotikus elrendezését. SZOMORA 2013c, 657.

⁶² NAGY 2010, 103.; SZOMORA 2009b, 12.

⁶³ I. Bn. 43-45. §§.

⁶⁴ Lásd HOLLÁN 2012a, 241-269.

megszövegezéssel⁶⁵ – az 1978. évi Btk. hatályba lépésétől kezdve létezik, annyi eltéréssel, hogy a minősítő körülmények között szereplő *kvalifikált fenyegetést* [207. § (3) bek. b) pont] a hatályos törvény *egyszerű fenyegetésre* cserélte [200. § (4) bek. c) pont].

A szakirodalom a kerítés (4) bek. szerinti minősített eseteinek jogi tárgyaként a *szexuális önrendelkezést és a gyermek szexuális fejlődését* jelöli meg.⁶⁶ Álláspontom szerint ez a passzív alany vonatkozásában helytelen, ugyanis a szexuális önrendelkezés és a gyermek zavartalan szexuális fejlődését a *tizenkét év alatti sérelmére elkövetett szexuális erőszak* [Btk. 197. § (2) bek.] és a *szexuális visszaélés* [Btk. 198. §] tényállásai hivatottak védeni. E tényállások a speciális passzív alanyiság felső korhatárát a tizenkettedik, illetve a tizennegyedik életévben állapítják meg,⁶⁷ mivel a jogi tárgyat képező zavartalan szexuális fejlődés sérelme „nem fordítható le a törvényi tényállás nyelvére”, ezért a „szükségszerűen konkrétabb és egyszerűbb tényállási elemeket kell kialakítani”. A serdülőkor előtti és utáni szexualitás közötti nagy különbségre tekintettel indokolt az alárendelt pozícióban lévő gyermek szexuális önrendelkezésének korlátozása,⁶⁸ ezért a tizennegyedik életév, mint beleegyezési korhatár fenntartása indokolt volt a jogi tárgy védelme végett.⁶⁹

A kerítés minősítő körülményei közt szereplő tizennyolcadik életévét be nem töltött személy tehát *normatív*e a szexuális önrendelkezésének teljes birtokában van, ezért véleményem szerint a *szexuális kényszerítésre* [Btk. 196. §] és *szexuális erőszakra* [Btk. 197. §] jellemző elkövetési módok hiányában nem lehet a speciális passzív alany nemi önrendelkezési jogának feltétlen sérelmét tapasztalni. A zavartalan szexuális fejlődéssel kapcsolatban pedig az az álláspontom, hogy tizennégy éven felüli kiskorú esetében nem lehet általános szinten annak veszélyeztetéséről beszélni, hiszen a pubertással a gyermek elér a szexuális fejlődésének azon pontjára, ahol a korábbi, gyermeki autoszexualitást felváltja a más személlyel való nemi érintkezés iránti igény.⁷⁰ Ezen az igényen az elkövetőnek a passzív alanytól függetlenül fennálló haszonszerzési célzata nem változtat, amelyről egyébként a gyermeknek nem is kell tudnia. A beleegyezési korhatárt elért gyermek esetében, ha a zavartalan nemi fejlődés megzavarását nem is jelenti a tettes magatartása, az mindenképpen veszélyeztető annak *harmonikus személyiségfejlődésére* nézve, amelynek a sérelmét a

⁶⁵ Vö. 1961. évi Btk. 287. § (1) bek.

⁶⁶ GELLÉR–HOLLÁN–KIS 2005, 741.o; FEHÉR 2005, 267.; NAGY 2009, 279.; SZOMORA 2013b, 417.; Bár a régebbi szakirodalmak az *ifjúság egészséges nemi fejlődését* említi, ehelyütt tudatosan a gyermek zavartalan szexuális fejlődését használok, az előbbi értelmezhetetlensége miatt. Lásd SZOMORA 2009, 196-201.

⁶⁷ SZOMORA 2013a, 142-144.

⁶⁸ SZOMORA 2009, 195.

⁶⁹ SZOMORA 2009, 213.

⁷⁰ SZOMORA 2009, 192.

gyermek szexuális kizsákmányolása magában foglalja (lásd II.2. pont). Ezekre figyelemmel a tizennégy, illetve tizenkét éven aluli sértettek esetében véleményem szerint a *szexuális erőszak* [Btk. 197. § (2) bek.] illetve a *szexuális visszaélés rábírással megvalósuló* alakzata [Btk. 198. § (1) bek. második fordulat] halmazatba kerül a kerítéssel, de csak annak alapesetével, ugyanis a sértett életkorát értékelő minősített eset megállapítása a *ne bis in idem elvébe* ütközne.

A fentiek alapján véleményem szerint helyesebb lenne a *gyermek harmonikus személyiségfejlődését* megjelölni e bűncselekmény jogi tárgyaként, ugyanis a haszonszerzés számos nemzetközi és uniós instrumentumban a kizsákmányolás nevesített eseteként jelenik meg, és emellett a bűncselekmény tényleges jogsérelemmel jár a gyermekekre nézve.

A vizsgált törvényhely szerint a tényállás tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követhető el. SINKU és GÁL I. szerint a passzív alany csak tizenkettedik életévét betöltött személy lehet, ezt pedig azzal indokolják, hogy az ennél fiatalabb személyek esetén a cselekmény tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszakhoz való részességgént minősül [197. § (2) bek.].⁷¹ Álláspontom szerint ez a megállapítás dogmatikailag vitatható, mert a bírói gyakorlat a bűncselekmény befejezettségét a nemi cselekmény közvetlen lehetőségének megteremtéséhez köti, a szexuális cselekmény tényleges megtörténte annak nem feltétele.⁷² A *teljes járulékoság*⁷³ miatt a tettesnek a szexuális erőszakot legalább a kísérlet szakába kell juttatnia ahhoz, hogy a részesség megállapítható legyen, viszont a bűncselekmény elkövetési magatartása miatt kizárt annak kísérlete, ugyanis az a szexuális cselekményhez szükséges testi érintkezéssel rögtön befejezetté válik.⁷⁴ E tekintetben elhatárolási kérdésként a Btk.-ba újonnan beiktatott szexuális erőszak *előkészülete* [Btk. 197. § (5) bek.] lehet releváns. Az előkészületi cselekmények közül a *bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételek biztosítását* rendeli büntetni a törvény,⁷⁵ amelyekre a miniszteri indokolás példaként a helyszín előkészítését, lakás biztosítását nevesíti. Emiatt a megszerzés is beleillik a büntetendő előkészületi magatartások körébe, ezért ha a kerítés tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére valósul meg, akkor az *valódi alaki halmazatba* kerül a szexuális erőszak előkészületével a haszonszerzési célzat és a jogi tárgyfokozottabb veszélyeztetése miatt. Halmazat esetében a *kétszeres értékelés tilalmára* tekintettel csak a kerítés alapesete

⁷¹ SINKU 2012, 187.; GÁL I. 2013, 26.

⁷² BH 2003.8.

⁷³ Vö. NAGY 2010, 218.

⁷⁴ SZOMORA 2013a, 143.

⁷⁵ SZOMORA szerint ez a generális előkészületi alakzat szűken értelmezendő. SZOMORA 2013a, 137.

állapítható meg, mert a passzív alany életkorát a 197. § (2) bekezdésére épülő előkészületi diszpozícióban értékeli a jogalkotó.

A kerítés elkövetési magatartása a *szexuális cselekmény végzésére másnak való megszerzés*. A tényállás tehát nem feltételezi prostitúció folytatását a passzív alany részéről, az egyszeri szexuális cselekményre való megszerzés esetén is megvalósul. A megszerzés értelmezésére a jogirodalom számos kísérletet tett annak 1908-as megjelenése óta.⁷⁶ Már az I Bn. miniszteri indokolása is elemezte a fogalmat, és az indokolás azon az állásponton volt, hogy tágan kell értelmezni a megszerzést, ezért mindenféle segítségnyújtást abba tartozónak tekintett,⁷⁷ hasonlóan az 1961. évi Btk.-hoz fűzött miniszteri indokoláshoz.⁷⁸ Az uralkodó bírói gyakorlat szerint *a megszerzés olyan magatartás, amely megteremti a másokkal történő nemi kapcsolat közvetlen lehetőségét, és amely többnyire a passzív alany befolyásolása, rábírása folytán történik.*⁷⁹ A szerzők többsége szerint a megszerzés megállapításához a nemi cselekményhez való pusztán közreműködés, segítségnyújtás nem elegendő, szükséges az, hogy az elkövető cselekménye legyen a szexuális cselekmény döntő oka, továbbá a passzív alany és a harmadik személy abban való előzetes megállapodása kizárja a tényállásszerűséget.⁸⁰

A harmadik személy, vagyis a kerítő ügyfelének felbujtói felelősségét a jogirodalmi többségi álláspont nem tartja megállapíthatónak⁸¹ ezért annak felelőssége a szexuális cselekmény megtörténte esetén Btk. hatályba lépése előtt a *megrontás harmadik alakzata* [rég. Btk. 202/A. §] alapján volt megállapítható,⁸² jelenleg pedig a *gyermekprostitúció kihasználása* [Btk 203. § (2) bek.] szerint minősülhet a cselekménye, de csak abban az esetben, ha ő maga nyújtotta az ellenszolgáltatást a kerítőnek, vagy az ellenértéket átadó személy felbujtója volt. Ez azzal indokolható, hogy az új diszpozíció elkövetési magatartásának meghatározó eleme az ellenszolgáltatás nyújtása, nem pedig a gyermekkel végzett szexuális cselekmény.⁸³ Emiatt a Btk. *visszaható hatályú alkalmazása* válik indokolttá, ha a harmadik személy felelőssége nem állapítható meg a 203. § (2) bek. alapján.

Az elhatárolási kérdésekkel kapcsolatban azt a véleményt tartom helyesnek, hogy a

⁷⁶ Lásd SCHULTHEISZ 1966, 259-262.

⁷⁷ NAGY 2009, 280.

⁷⁸ FÖLDVÁRI 2007, 222.

⁷⁹ BH 2003.142.

⁸⁰ NAGY 2009, 279.; SZOMORA 2013a, 155-156.; BALOGH 2005, 192.; SINKU 2011, 275.; FEHÉR 2005, 267.; GELLÉR–HOLLÁN–KIS 2005, 741. Ellentétes véleményen van MÁRKI, szerinte pl. az épület, stb. rendelkezésre bocsátása is tényállásszerű lehet a partnerek számára. MÁRKI 2012, 542.

⁸¹ NAGY 2009, 280.; FÖLDVÁRI 2007, 223.; SINKU 2012, 188.; GÁL I. 2013, 26. Ellentétes véleményen van a GELLÉR–HOLLÁN–KIS szerzőhármas. GELLÉR–HOLLÁN–KIS 2005, 743.

⁸² GÁL A. 2013a, 173.

⁸³ Ezt a későbbiekben részletesen kifejtem az 5.2. pontban.

kerítés *konzumálja* a prostitúcióra rábírást, a prostitúcióra felajánlást és felhívást, a prostitúcióhoz segítségnyújtást és a prostitúcióból haszonszerzésre törekvést a súlyosabb büntetési tételre tekintettel. A kitartottsággal a bűncselekmény *valóságos alaki halmazatba* kerül, illetve a bordélyházzal kapcsolatos tényállás magában foglal a megszerzéssel kapcsolatos magatartásokat, így az fogja *konzumálni* a kerítést, és nem a bírói gyakorlat szerinti *specialitás* elve miatt mellőzendő a halmazat megállapítása. A rendbeliséget a jogi tárgyval kapcsolatban kifejtettek tekintettel a passzív alanyok száma fogja meghatározni.⁸⁴

4.2. Prostitúcióra felajánlás és felhívás

Ez a tényállás a kerítés alap- és minősített eseteivel ellentétben már tartalmazza a prostitúciót mint tényállási elemet, ezért nem tekinthető azok előkészületi alakzatának, egyébként pedig az elkövetési magatartások előkészületi jellegűek, ezért ez egy ún. *quasi sui generis előkészületi bűncselekmény*.⁸⁵

A felhívás a gyermek komoly befolyásolását jelenti annak érdekében, hogy prostitúciós tevékenységet kezdjen meg, amely származhat a leendő ügyféltől is, és eredménytelennek kell lennie, ellenkező esetben a cselekmény prostitúcióra rábírásaként [Btk. 201. § (2) bek.] minősül.⁸⁶ A tényállásszerűség szempontjából elengedhetetlen követelmény, hogy a felhívásnak a prostitúció legáldefiníciójának megfelelő magatartásra kell irányulnia, vagyis rendszeres haszonszerzési célzat hiányában egyszeri szexuális szolgáltatásra való ösztönzés esetében nem valósul meg bűncselekmény. Le kell szögezni azt is, hogy ebben az esetben a rendszeres haszonszerzési célzat nem az elkövető belső tudattartama szempontjából, hanem a passzív alany irányába intézett nyilatkozatának oldaláról követelmény.

Elhatárolási problémaként meg kell említeni ezen bűncselekménynek a *kiskorú veszélyeztetése második alakzatához* [Btk. 208. § (2) bek. a) pont] való viszonyát. A *specialitás elve* alapján a két bűncselekmény egymással *látszólagos alaki halmazatba* kerül, ugyanis a kerítés második alapesetének elkövetési magatartása speciális a züllött életmódhoz és a szabálysértéshez⁸⁷ képest is. Ez a megoldás ellent mond a jogalkotó kifejezett szigorítási szándékának, ugyanis az 1978. évi büntető kódex alapján ez a cselekmény speciális tényállás hiányában még kiskorú veszélyeztetése [rég. Btk. 195. § (2) bek.] szerint minősült, amely

⁸⁴ SZOMORA 2013a, 157-163.

⁸⁵ SZOMORA 2013b, 419.; A *quasi sui generis előkészületi bűncselekmény* azt jelenti, hogy a jogalkotó egy olyan magatartáshoz kapcsolódó előkészületi jellegű cselekményt rendel büntetni, amely maga egyébként nem bűncselekmény.

⁸⁶ SZOMORA, 2013a, 161.

⁸⁷ A prostitúció bizonyos feltételek esetén a tiltott prostitúció [Szabs. tv. 172. §] (rég. elnevezéssel: tiltott kéjtelgés) szabálysértési tényállását valósítja meg. Ehhez lásd BISZTRICZKI-KÁNTÁS 2012, 395-401.

magasabb büntetési tételt tartalmaz, mint az újonnan beiktatott bűncselekmény. Emiatt a jogalkalmazó a Btk. 2. § (2) bek. szerinti szabály alapján *visszaható hatállyal* köteles alkalmazni az új kódexet.⁸⁸

A prostitúcióra való *felajánlásnak* konkrét, beazonosítható személyre kell vonatkoznia.⁸⁹ A felajánlás harmadik személy részére történik, annak a passzív alany részéről kifejtendő prostitúciós magatartásra kell vonatkoznia, tehát egyszeri szexuális cselekményre rend-szeres haszonszerzési célzat nélkül való felajánlás ebben az esetben sem tényállásszerű. Ebből véleményem szerint az következik, hogy a tettesnek egy már prostitúciót folytató gyermeket kell az ügyfél részére ajánlania, vagy ha a gyermek még nem folytatja ezt az életformát, akkor a harmadik személynek rá kell őt bírnia arra. Lényeges, hogy az elkövető nem fejthet ki a gyermek vonatkozásában prostitúciót *elősegítő* vagy arra *rábíró* magatartást, ugyanis ebben az esetben az előbbi bűncselekményt önálló tettesként, az utóbbit a címmel társtetteségben követi el, és ezek *konszumálják* a 200. § (2) bek. második fordulata szerinti deliktumot.

Abban az esetben, ha a harmadik személy rábíró magatartást fejt ki a kiskorú irányába, akkor a felajánlás által lefedett magatartások *prostitúcióra felhíváshoz* vagy *prostitúcióra rábíráshoz* járuló részesésként is minősülnek attól függően, hogy a passzív alany megkezd-e a tevékenység kifejtését, ám álláspontom szerint a *sui generis jelleg* és a *kétszeres értékelés tilalma* miatt ezen esetekben csak a 200. § (2) bek. szerinti bűncselekmény megállapításának lehet helye. Ebből kifolyólag a felajánlás „sikeressége” esetén ismét a szigorítási szándékkal ellentétes eredményre vezetett a jogalkotó munkája, ugyanis a prostitúcióra rábírást a Btk. kiskorú passzív alany esetében egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. E büntetési tétel a törvény értelmében irányadó a részes cselekményére is [Btk. 14. § (3) bek.], amihez képest a felhívásra előírt három éves speciális maximum enyhébb elbírálást tesz lehetővé.

Elhatárolási szempontból megemlítendő még, hogy a bordélyház fenntartásával megvalósuló gyermekprostitúciós bűncselekmény rendszerint magában hordoz olyan cselekményeket, amelyek megfelelnek a felajánlásnak, de a *ne bis in idem* elve miatt *konszumpció* folytán az alaki halmazat látszólagos, ezért jelen bűncselekmény megállapítására nem kerülhet sor. A bűncselekmény nem feltételezi a passzív alany prostitúciójából való haszonszerzésre törekvést, ezért az nem a szexuális kizsákmányolással szemben védi a gyermeket. Ellenben a prostitúciós magatartás szorgalmazása veszélyezteti a gyermek

⁸⁸ SZOMORA 2013c, 657.

⁸⁹ SZOMORA 2013a, 161.

erkölcsi fejlődését, ezért véleményem szerint a rendbeliség a passzív alanyok száma szerint alakul.⁹⁰

4.3. Prostitúcióra rábírás

A prostitúcióra rábírás szerepelt a régi Btk.-ban is az üzletszerű kéjelgés elősegítése körében [rég. Btk. 205. § (4) bek.], általános passzív alanyt tartalmazó formában. A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy vonatkozásában a tényállás az új büntető kódex hatályba lépésétől kezdve létezik, és a törvény megtartotta a felnőttekhez kapcsolódó alakzatot is.

A deliktum elkövetési magatartása a *prostitúcióra rábírás*, amely egy felbujtásszerű cselekmény, vagyis *quasi sui generis részesi bűncselekményről*⁹¹ van szó. A rábírásnak olyan magatartásra kell irányulnia, amely teljes egészében megfelel a prostitúció értelmező rendelkezések között szereplő definíciójának, tehát a rendszeres haszonszerzést mellőző, ellenszolgáltatás fejében kifejtett szexuális cselekményre való rábírás nem tényállásszerű.⁹² MÁRKI ezzel kapcsolatban azon az állásponton van, hogy nincs akadálya a bűncselekmény megállapításának abban az esetben, ha az elkövető nem tárja fel ténylegesen a célját a passzív alany előtt, hanem csak abban bízva bírja rá alkalmi jellegű szexuális szolgáltatásra a gyermeket, hogy később ennek hatására az prostitúciós tevékenységbe kezd. Vagyis szerinte a rendszeres haszonszerzési célzatnak elegendő az elkövető oldalán fennállnia.⁹³ Véleményem szerint ez a megállapítás helytelen, ugyanis a törvény a passzív alany oldaláról követeli meg a prostitúciós tevékenységet, aminek fogalmi eleme a rendszeres haszonszerzési célzat is. Csupán az elkövető külvilágban ki nem fejezett szándékára alapozott büntetendőség ellentétes lenne a *tettfelelősség elvével*, így jogállami keretek között elfogadhatatlan módon alapítana büntetőjogi felelősséget.

A bűncselekmény befejezettségéhez szükséges a passzív alany részéről a prostitúciós magatartás kifejtése. Annak hiányában viszont nem e bűncselekmény kísérletét, hanem a *prostitúcióra felhívás* befejezett alakzatát kell megállapítani. A 200. § (2) bek. szerinti tényállás hiányában a felhívás a rábírás kísérleteként lenne büntetendő, ezért jogalkotó feleslegesen hozott létre az eredménytelen rábírás pönalizálására egy enyhébben büntetendő

⁹⁰ SZOMORA 2013a, uo.

⁹¹ E kategóriához lásd NAGY 2014, 44.

⁹² NAGY 2009, 275-276.

⁹³ MÁRKI 2014, 732-733.

önálló tényállási alakzatot.⁹⁴

A régi Btk. szerinti üzletszerű kéjelgésre rábírás nem tartalmazott speciális passzív alanyt, ezért az egyes szerzők különböző álláspontot foglaltak el abban a tekintetben, hogy milyen viszonyban állt a bűncselekmény a kiskorú veszélyeztetéséhez [rég Btk. 195. § (2) bek.].⁹⁵ Magam azt az álláspontot tartom helyesnek, hogy a kiskorú veszélyeztetése *speciális* volt az üzletszerű kéjelgésre rábíráshoz képest, tekintettel az előbbi individuális jogi tárgyára, amely a kiskorú erkölcsi fejlődése,⁹⁶ továbbá arra, hogy speciális passzív alanyt tartalmazott. Ezt a helyzetet az új Btk. hatályba lépése megváltoztatta. A jelenlegi szabályok alapján azt lehet mondani, hogy a tizennyolc éven aluli személy prostitúcióra rábírásának tényállását kell megállapítani a kiskorú veszélyeztetése helyett, mert már az is a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt jelöli meg passzív alanyként (tehát a passzív alanyok azonosak), az elkövetési magatartás viszont a prostitúcióra felhíváshoz hasonlóan *speciális* viszonyban van a kiskorú veszélyeztetésével. A kiskorú veszélyeztetése csak olyan esetekben lehet releváns, amikor hiányzik a rendszeres haszonszerzési célzat, de a kiskorú magatartása beleillik a tiltott prostitúció szabálysértési tényállásába [Szabs.tv. 172. §], ugyanis ez nem feltételezi a rendszeres haszonszerzési célzatot az elkövetője részéről és egyszeri szexuális tevékenység is elegendő lehet a tényállásszerűséghez. Mindez természetesen feltételezi a bűncselekmény tettese részéről, hogy a tudata átfogja azt a tényt, hogy a gyermek megszegi a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást vagy tilalmat.⁹⁷

A prostitúcióra rábírás *látszólagos alaki halmazatba* kerül a kitartottsággal és a kerítés minősített esetével, és a bordélyházzal kapcsolatos 203. § (4) bek. szerinti bűncselekménnyel, a prostitúcióhoz való segítségnyújtást pedig ez a bűncselekmény *konzumálja*. A prostitúcióból haszonszerzésre törekvés is látszólagos alaki halmazatban áll e bűncselekménnyel, szintén a *konszumpcióra* tekintettel.⁹⁸ A rendbeliség szempontjából itt is passzív alanyok számát tartom meghatározónak a kizsákmányolásszerű tényállási elemek hiányának ellenére, ugyanis jelen esetben is az gyermek erkölcsi fejlődésének veszélyeztetésével kell számolnunk.

4.4. Prostitúcióhoz segítség nyújtása

Az elkövetési magatartás e tényállásban a *segítségnyújtás*. Ez gyakorlatilag

⁹⁴ GÁL A. 2013a, 176.

⁹⁵ Az egyes véleményeket lásd GÁL A. 2013a, 169.

⁹⁶ NAGY 2009, 240.

⁹⁷ GÁL A. 2013a, 170.

⁹⁸ SZOMORA 2013a, 162-163.

bűnsegélyszerű cselekményt jelent, amely lehet fizikai vagy pszichikai jellegű.⁹⁹ A prostitúció elősegítésének ez az alapesete szélesebb körben pönalizál prostitúciót elősegítő cselekményeket, mint a *felnőtt számára prostitúció céljára lakás vagy egyéb hely rendelkezésre bocsátása* [Btk. 201. § (1) bek. b) pont], tehát a jogalkotó a gyermekek esetében kibővítette a bűncselekményt képező prostitúciót támogató magatartások körét a lehető legszélesebb körre.

Az egység-többség tanával kapcsolatos kérdéseket érintően megemlítendő, hogy a kerítés minősített esete, a prostitúcióra rábírás, a kitartottság, és a bordélyházzal kapcsolatos tényállás *konszumálja* a 201. § (1) bek. c) pontja bűncselekményt.¹⁰⁰ Ezen tényállás esetében is elmondható, hogy hiányzik a kizsákmányoló jelleg a tényállásból, csupán prostitúciót támogató jellegű magatartásokat fed le, így a támadott jogi tárgy legfeljebb a kiskorú erkölcsi fejlődése lehet, amely véleményem szerint elegendő ahhoz, hogy a passzív alanyok száma határozza meg a bűncselekmény rendbeliségét.

4.5. Prostitúcióból haszonszerzésre törekvés

Az új Btk. beiktatott egy olyan bűncselekményt, amely lényegében a 203. § (3) bek. szerinti kitartottság előkészületi cselekményét jelenti, ugyanis akkor valósulhat meg ha az elkövető a hasznot nem realizálja, vagy az olyan mértékű, amely még nem éri el a kitartottság szintjét.¹⁰¹ A jogalkotó ezzel lényegesen előre hozta a büntetendőséget, ugyanis a korábbi büntető kódex alapján hasonló magatartások esetében szükséges volt a *megszerzés* mint elkövetési magatartás kifejtésére a kerítés megállapításához. Ugyanakkor átfedések is tapasztalhatók más új bűncselekményekkel, ugyanis a prostitúcióra felhívás jellemzően abból való haszonszerzési célzattal együtt valósul meg, ezért e tekintetben is megkérdőjeleződik annak önálló bűncselekményként való szabályozásának szükségessége.¹⁰²

A kerítés minősített esete *konszumálja* a 203. § (1) bek. szerinti bűncselekményt, ugyanakkor jelen tényállás *konszumálja* a prostitúcióra felhívást és felajánlást,¹⁰³ illetve véleményem szerint a prostitúcióhoz segítségnyújtást is, mert a haszon realizálása érdekében gyakori lehet a tettes részéről prostitúciót támogató magatartás kifejtése. Ellenben a súlyosabb büntetési tételű prostitúcióra rábírás [Btk. 201. § (2) bek.] megállapítása kap helyet az enyhébb szankcióval fenyegetett 203. § (1) bek. szerinti bűncselekménnyel szemben, szintén

⁹⁹ SZOMORA 2013a, 163.

¹⁰⁰ SZOMORA 2013b, 421-425.

¹⁰¹ SZOMORA 2013a, 162-163.

¹⁰² GÁL A. 2013a, 176.

¹⁰³ SZOMORA 2013a, 163.

a *konzumpció* elvére figyelemmel. A rendbeliség kérdésével összefüggésben véleményem szerint a 3/1999. BJE kitartottságra vonatkozó megállapításai analóg módon nem alkalmazhatók e bűncselekményre,¹⁰⁴ ugyanis a BJE azzal indokolja a természetes egység megállapítását, hogy a kitartott sértetti minősége nem szükségszerű eleme a tényállásnak, mert „*a kitartó és a kitartott rendszerint közös megegyezéssel folytatja bűnös tevékenységét, amelyből nem feltétlenül csak a kitartottnak származik haszna, hanem kölcsönös előnyökkel jár (a kitartó "védelmet" biztosít a kitartottnak stb.).*” Álláspontom szerint kiskorú passzív alany esetében nem lehet fenntartani ezt a megállapítást, ugyanis a „közös megegyezés vélelme” a felnőttek javára fennálló függőségi viszony miatt nem bírhat relevanciával e tekintetben. Ennek okán alaptalannak tartom a passzív alany sértetti minőségtől való megfosztását, és véleményem szerint indokolt a kitartó gyermekek száma alapján meghatározni a rendbeliséget.

4.6. Kitartottság önálló alapesete

A gyermekkel való kitartatás tényállása a passzív alany kivételével megegyezik a felnőtt prostituálttal való kitartatás tényállásával. A bűncselekmény tehát akkor is megvalósul, ha az elkövető csak részben tartatja ki magát a gyermekkel, vagyis elegendő az, ha jelentős módon hozzájárul a tettes életszínvonalának növeléséhez, de annak van más, legális forrásból származó jövedelme is, amely teljes mértékben biztosítja a létszükségleteit.

A felnőttek esetében szóba kerülhet a passzív alanyt az elkövetővel szemben terhelő tartási kötelezettség mint jogellenességet kizáró ok,¹⁰⁵ kiskorú sértett esetében viszont ez az esetkör nem jöhet számításba.¹⁰⁶ A bűncselekmény házastársak és élettársak vonatkozásában is megvalósulhat,¹⁰⁷ és mivel a Btk. tizenharmadik életévét be nem töltött személyről rendelkezik, a házasságkötés mint nagykorúsítási tényező¹⁰⁸ – a többi tényálláshoz hasonlóan – nem bír relevanciával a tényállásszerűség szempontjából.

A rendbeliség tekintetében itt is irányadóak a 3/1999 BJE-vel kapcsolatban tett megállapításaim (lásd előző pont). A többi gyermekprostitúciós tényálláshoz való viszony tekintetében fontos megjegyezni, hogy ez a tényállás *halmazatba* kerülhet a kerítés minősített esetével, és *konzumálja* a 201. § szerinti gyermekprostitúciós bűncselekményeket, ugyanakkor *látszólagos bűnhalmazatban* áll a 203. § (4) bek.-ben szereplő bordélyházas

¹⁰⁴ Ellentétes véleményen van SZOMORA 2013a, uo.

¹⁰⁵ SZOMORA 2013b, 422.

¹⁰⁶ Vö. Ptk 4:195. § és 4:214. §.

¹⁰⁷ NAGY 2009, 278.

¹⁰⁸ Ptk 2:10. §

tényállással.¹⁰⁹

4.7. Bordélyház működtetése

Ezt a tényállást a régi Btk. is tartalmazta már az üzletszerű kéjtelgés bordélyházas alakzatának minősített eseteként [rég. Btk. 205. § (3) bek. a) pont]. Az új kódex áthelyezte a bűncselekményt a 203. §-ban található gyermekprostitúció kihasználása elnevezést viselő tényállások (3) bekezdésébe.

A tényállás elkövetési magatartása *a bordélyház fenntartása, vezetése, annak működéséhez anyagi eszközök szolgáltatása*. A bordélyház fogalmát a bírói gyakorlat dolgozta ki, amely szerint *„olyan vállalkozást jelent, amelyben a vállalkozó által fizetett prostituáltak anyagi ellenszolgáltatásért bárki szexuális vágyainak a kielégítésére rendelkezésre állnak, az ellenszolgáltatás azonban a vállalkozót illeti.”*¹¹⁰ A tényállásszerűséghez tehát szükséges ezen fogalmi ismérvek teljes körű megvalósulása, és a jogalkalmazási gyakorlat megkövetel a vállalkozó koordinációs tevékenységének¹¹¹ megállapításához az – annak prostitúciót elősegítő cselekményén túl – a prostitúcióra rábíró jellegű magatartást is.¹¹² GÁL A. kritikával illeti ezt a feltevést, ugyanis *„a prostituáltak nem szükségszerűen a bordélyház vezetője, fenntartója hatására kezdik el tevékenységüket, ott úgy is folytathatnak kéjtelgő magatartást, hogy ezt az életvitelt saját elhatározásukból választották.”*¹¹³ A szerző továbbá a prostituáltak vállalkozó általi fizetésének fogalmi elemként való megjelölését is aggályosnak tartja, ugyanis a prostitúció megvalósulása szempontjából annak a momentumnak van lényegi szerepe, hogy a szexuális szolgáltatásért nyújtanak-e ellenszolgáltatást.¹¹⁴ Csatlakozom ezen állásponthoz, ugyanis a kizsákmányolás szempontjából ezek a körülmények nem relevánsak, és indokolatlanul leszűkítik a gyermekeket megillető büntetőjogi védelem körét.

Elhatárolási kérdések körében megemlíteném, hogy e bűncselekmény elkövetési magatartása magában foglal az eddig tárgyalt deliktumokra jellemző cselekményeket is, ezért azokat *konszumálja*.¹¹⁵ A kizsákmányoló jelleg e bűncselekmény esetén egyértelműen jelen van, ezért a harmonikus személyiségfejlődésre tekintettel indokolt a gyermekek számának

¹⁰⁹ SZOMORA 2013b, 422-423.

¹¹⁰ BH 1999.339.

¹¹¹ A koordinációs tevékenység abban áll, hogy a vállalkozó előre meghatározza a szolgáltatás díját és a bevételek elosztásának rendjét, és gondoskodik a prostitúciós tevékenység folytatásának szükséges feltételeiről. BH 2010.86.; Debreceni Ítéltábla I. 160/2011/6. számú határozata.

¹¹² BH 2002.1.; Debreceni Ítéltábla I.160/2011/6. számú határozata.

¹¹³ GÁL A. 2013a, 172.

¹¹⁴ GÁL A. 2013b, 7.

¹¹⁵ SZOMORA 2013b, 418-420.

alapján meghatározni a rendbeliséget.¹¹⁶

5. Az ügyfél cselekményei

Az új Btk. az Irányelv előírásainak való megfelelés érdekében hozta létre a 203. § (2) bek.-ben található tényállást, amely felváltotta a 2007. évi XXVII. törvénnyel a korábbi büntető kódexbe beiktatott 202/A. § szerinti megrontás önálló alakzatát. A régi, több dogmatikai hibában szenvedő sui generis gyermekprostitúciós bűncselekmény elhagyása az új törvényből helyes döntés volt a jogalkotó részéről, ám ennek ellenére az újonnan létrehozott alakzat sem felel meg a vele szemben támasztott elvárásoknak.

5.1. A régi sui generis gyermekprostitúciós tényállás

A tényállás megalkotásának indoka a 2004/68/IB kerethatározat azon rendelkezése volt, amely előírta az Európai Unió tagállamai számára, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy büntethető legyen „a gyermekkel folytatott szexuális tevékenység, amelyben a gyermek által folytatott szexuális tevékenységért fizetségképpen pénzt vagy egyéb díjazást vagy ellenértéket nyújtanak” [2. cikk c) pont]. Ez alapján tehát egy, a gyermek szexuális szolgáltatását igénybe vevő személy cselekményét kriminalizáló törvényi tényállást volt köteles megszövegezni a jogalkotó. A kötelezettség teljesítése érdekében a korábbi Btk. 202/A. §-ába, közvetlenül a megrontás egyes alakzatai után helyezte el a tényállást, a következő szöveggel: *aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében közösül vagy fajtalankodik, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

A tényállás kódexbeli helye kapcsán joggal merül fel a kérdés, hogy a jogalkotó miért nem a megrontástól elkülönülten, önálló elnevezéssel helyezte azt el. A külön történő elhelyezés mellett szól, hogy a megrontással ellentétben itt a jogi tárgy sérelmét nem maga a nemi cselekmény, hanem az e célból történő kizsákmányolás jelenti.¹¹⁷

A bűncselekmény passzív alanya csak tizenegyedik életévét betöltött, tizennyolc év alatti személy lehetett. Ezen életkor alatt tizenegyedik életév be nem töltése esetén a megrontás [régi Btk. 201. § (1) bek.], illetve tizenkét év alatti passzív alany esetében az erőszakos közösülés [régi Btk. 197. § (1) bek.] vagy szemérem elleni erőszak [régi Btk. 198. §

¹¹⁶ GÁL A. 2013b, 8.

¹¹⁷ GÁL A. 2013a, 158-159.; SZOMORA álláspontja szerint is rendszertanilag tévesen helyezte el a jogalkotó a megrontás tényállásai közé a bűncselekményt, ugyanis az valójában prostitúciós deliktum. SZOMORA 2009, 19.; Ellentétes álláspontot fogalmaz meg ezzel szemben HOLLÁN 2011, 672.

(1) bek.] valósult meg a kiskorúakat védekezésre képtelennek tekintő törvényi vélelem miatt [régi Btk. 210. §].

A bűncselekmény elkövetési magatartása az *ellenszolgáltatás fejében történő közösülés vagy fajtalanság*. A büntetendő cselekmény efféle körülírása több szempontból is aggályosnak tekinthető. Egyrészt nem derül ki belőle egyértelműen, hogy a nemi cselekmény résztvevői közül melyikük esetében büntetendő a fizetség nyújtása mellett kifejtett nemi cselekmény. A nyelvtani értelmezés eszközével kétféle értelmezési eredményre juthatunk. Az egyik szerint az képez bűncselekményt, ha valaki ellenszolgáltatást fogad el kiskorú személytől, aminek ellenében szexuális szolgáltatást nyújt számára. A másik lehetséges jelentés pedig az, hogy a gyermek a „szolgáltató”, az elkövető pedig a szolgáltatás „megrendelője.” A kerethatározat egyértelműen az utóbbi esetkörökre írta elő a büntetéssel fenyegetést, ehhez képest pedig a régi Btk.-t módosító törvény miniszteri indokolása kétirányú elkövetésről beszél, vagyis a jogalkotó mindkét értelmezi alternatívát büntetni szándékozott. Álláspontom szerint ez a megoldás nem felel meg a *normavilágosság* alkotmányos követelményének.

A másik értelmezési probléma az „*ellenszolgáltatás fejében*” szófordulat határozatlanságából ered, ez ugyanis nem teszi egyértelművé, hogy annak ígérete is büntetendő-e, vagy szükséges a tényleges átadás a befejezettséghez.¹¹⁸ E tekintetben a kerethatározat rendelkezései sem voltak segítségül hívhatók az *uniókonform értelmezés*¹¹⁹ eszközével, ugyanis az ígélet büntetendőségeről – az Irányelvvel ellentétben – az nem tartalmaz rendelkezéseket. Az előírás hiánya pedig nem zárja ki a nemzeti jogalkotó számára, hogy az ígéretet is büntetéssel fenyegetse. Mindezek alapján tehát a tényállás nem felelt meg a *nullum crimen sine lege certa* követelményének.¹²⁰

További értelmezési problémát generált a bűncselekmény *delictum commune* jellege, ugyanis azt bárki, így a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy is elkövethette. Az elkövetési magatartás kétirányúsága és a potenciális tettesi kör szolgált táptalajul olyan abszurd interpretációhoz, amelyet MÁRKI fogalmazott meg. Véleménye szerint két, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy önálló tettesként egymás sérelmére is elkövethette a bűncselekményt.¹²¹ Ezzel kapcsolatban csatlakozom GÁL A. ellenvéleményéhez, aki a *teleologikus restrikció* mellett foglalt állást arra tekintettel, hogy ez

¹¹⁸ NAGY 2009, 266.

¹¹⁹ Az *uniókonform értelmezésről* lásd NAGY 2010, 74.

¹²⁰ GÁL A. 2013a, 159.

¹²¹ MÁRKI 2012, 526/10.

az értelmezés nincs tekintettel a Kerethatározat azon rendelkezéseire, amelyek másodlagos viktimizáció elkerülését célozzák [9. cikk], valamint jogtárgyharmonikus szempontok alapján is tarthatatlan, ugyanis a tényállás védelmi céljaival ellentétes eredményre vezetne.¹²²

A bemutatott értelmezési anomáliák fényében üdvözlendő az a jogalkotói lépés, amely szakított a gyermek szexuális szolgáltatásainak igénybevételét pönalizáló korábbi tényállással, annak ellenére is, hogy az újonnan megalkotott normaszöveg is számos szempontból kifogásolható.

5.2. Szexuális cselekményért ellenszolgáltatás nyújtása

Ahogy fent láthattuk, hogy az új instrumentum kötelezi a tagállamokat arra, hogy büntetés kiszabásával fenyegetse a gyermekkel szexuális tevékenységet végző személy cselekményét, amennyiben az Irányelv értelmében vett gyermekprostitúció valósul meg (lásd II.1.). Ezen kötelezettség teljesítése céljából hozta létre a kodifikátor a 203. § (2) bek. szerinti tényállást, amely alapján *„büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt.”*

A bűncselekmény passzív alanya a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy lehet. Elkövetési magatartásként a *szexuális cselekményért való ellenszolgáltatás nyújtása* szerepel, amely a korábbi tényálláshoz képest változást jelent, ugyanis itt már nem a nemi cselekmény, hanem az azért való fizetség a lényegi momentum. Ennek értelmében az elkövető részéről elegendő a szexuális szolgáltatás „megrendelőjének” szerepét betöltenie, a felelősség megállapításához a hatályos normaszöveg alapján nem feltétel, hogy ő maga végezzen szexuális cselekményt a gyermekkel, tehát a nemi cselekményt végző és az ellenszolgáltatást nyújtó személy elkülönülhet egymástól. Ilyen esetben a szolgáltatásban részesülő személy büntetőjogi felelősségének megállapítása legfeljebb felbujtói minőség esetén lehetséges, ám az elkövető irányában kifejtett rábíró magatartás hiányában nem lehet résszességről beszélni, mert nem a szexuális cselekmény végzése teszi lehetővé az elkövető számára az ellenszolgáltatás nyújtását, hanem éppen fordítva, az ellenszolgáltatás mozditja elő azt, hogy a harmadik személy nemi kapcsolatot létesíthessen a passzív alannal, ezért a bűnsegély nem nyerhet megállapítást. Ebből következően felmerülhetnek olyan esetek, amikor a szexuális cselekményt kifejtő személy büntetlen marad.¹²³ Emiatt álláspontom

¹²² GÁL A. 2013, 160.

¹²³ SZOMORA 2013b, 424.; GÁL A. 174-175.

szerint a tényállás nem felel meg az Irányelv előírásainak, mert azok a gyermekkel folytatott szexuális tevékenység büntetendővé nyilvánításának kötelezettségét róják a tagállamokra, ehhez képest pedig azt láthatjuk, hogy a jogalkotó érthetetlen módon többé-kevésbé a gyermekprostitúció uniós fogalmát ültette át büntető törvényi tényállás formájában a belső jogba.¹²⁴

A normaszövegben szereplő „*ellenszolgáltatás*” megtalálható volt a korábbi diszpozícióban is. Ezért továbbra is azzal szembesülünk, hogy e tényállási elem értelmezése vonatkozásában a büntető kódex nem található iránymutatás, az interpretáció ezért szükségképpen a jogalkalmazó kompetenciájában maradt. E tekintetben a jogirodalmi állásfoglalásokból azt az értelmezést lehet kiolvasni, hogy az ellenszolgáltatás jellemzően vagyoni jellegű, de lehet más, immateriális előnyben jelentkező is.¹²⁵ Bár az Irányelv vagyoni jellegű juttatások esetén írja elő a kriminalizációs kötelezettséget, ez a tény nem szolgálhat indokul a tényállás restriktív értelmezéséhez, ugyanis az irányelv jogforrasi természetéből adódóan az abban foglaltaknál szélesebb körű is lehet az inkriminált cselekmények köre.¹²⁶ Véleményem szerint az ellenszolgáltatás tényállási elemként való szerepeltetése felveti a bűncselekmény elhatárolásának kérdéseit – a szintén az Irányelv előírásai alapján [3. cikk (5) bek. i) pont] – újonnan létrehozott, *hatalmi helyzetben elkövetett szexuális visszaéléstől* [Btk. 198. § (4) bek.]. Ha az elkövető és a passzív alany között az absztrakt szinten szükségképpen meglévő függőségi viszonyon túl egy konkrét hatalmi-befolyási viszony is fennáll, és a passzív alany számára juttatott nemvagyoni jellegű előny ebből a viszonyból származik, akkor különös gondossággal vizsgálendő a *visszaélés*, mint elkövetési mód megléte, ugyanis ilyen esetben a *specialitás* elvére tekintettel nem lehet halmazatban megállapítani az azonos büntetési tételű 203. § (2) bek. szerinti deliktumot. Elkövetési mód hiányában pedig ebből következően a gyermekprostitúció kihasználása fog megvalósulni.

Az ellenszolgáltatás nyújtásával kapcsolatban véleményem szerint szükséges még annak a tisztázása, hogy a beleegyezési korhatár feletti passzív alany esetén a jogi tárgy szempontjából mi nem lehet az ellenérték tárgya. Mint ahogyan fent láthattuk, a serdülőkor felett a gyermek esetében jelentkezik az interperszonális szexualitásra irányuló igény,¹²⁷ ezért az ilyen intim kapcsolat nem káros a gyermek harmonikus személyiségfejlődésére. Ennek apropóján a normaszövegben szereplő ellenszolgáltatás esetében indokolt a *teleologikus*

¹²⁴ Vö. a II.1. pontban írtakkal.

¹²⁵ GÁL A. 2013a, 161.; MÁRKI 2014, 742.; SINKU 2012, 194-195.

¹²⁶ SZOMORA 2013a, 164.

¹²⁷ SZOMORA 2009a, 192.

restrikció, ugyanis a felnőtt részéről való szexuális szolgáltatás a materiális jogellenesség hiánya ellenére is tényállásszerű lehet, ha a grammatikai értelmezés módjával kívánjuk feltárni a törvényhely immanens jelentését. Ebből kifolyólag egyet értek Márki azon álláspontjával, amely szerint „a törvény, bár kifejezetten nem rendelkezik róla – nyilvánvalóan –, szexuális cselekményért a sértett számára előnyt jelentő ellenszolgáltatás nyújtását, s nem pedig a szexuális cselekmény viszonzását rendeli büntetni.”¹²⁸ A beleegyezési korhatár alatti személyek esetében már természetesen számolni kell e jogtárgy veszélyeztetésével, ám ezen esetekben is hiányzik a kizsákmányoló jelleg, ezért a passzív alany életkorától függően csak a *szexuális visszaélés* [Btk. 198. §] vagy a *szexuális erőszak* [Btk. 197. § (2) bek.] megállapítására kerülhet sor.

A megszővegezés miatt az új tényállás a régihez hasonlóan *közönséges bűncselekmény* maradt, nem követeli meg tettesi kvalifikációként a tizennyolcadik életév betöltését. Ebből kifolyólag előfordulhatnak olyan esetek, amikor kiskorú személyek valósítják meg egymás sérelmére a bűncselekményt. Az ellenszolgáltatáshoz hasonlóan e tekintetben is szükséges jogtárgyvédelmi szempontok alapján a *restriktív értelmezés*, ugyanis ellenkező esetben ellentétes eredményre jutnánk az Irányelv másodlagos viktimizációt elkerülni szándékozó rendelkezésével (14. cikk),¹²⁹ és a büntető norma védelmi céljai is sérülnének.

A bűncselekmény a szubjektív tényállási elemek tekintetében szándékosnak tekinthető. Kérdéses ugyanakkor, hogy a „tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért” kitétel célzatként értelmezendő-e, amely kérdéstől függ a bűncselekmény befejezettségének megállapítása is. MÁRKI azon az állásponton van, hogy a bűncselekmény célzatos, ezért az előny átadása már önmagában tényállásszerű, a szexuális cselekménynek nem szükséges megtörténnie.¹³⁰ E megállapítás ellen szól az a tény, hogy amikor a jogalkotó célzatot tartalmazó diszpozíciókat kíván megszővegezni, akkor általában e szándékának egyértelművé tétele érdekében az „*abból a célból*”, az „*azért*”, a „*végett*”, az „*evégből*”, illetve a „*törekszik*” kifejezéseket helyezi el a tényállásban. A vizsgált normaszövegben hasonló elemek nem lelhetők fel, ezért nem derül ki a célzat pönalizálására irányuló egyértelmű jogalkotói szándék. Az Irányelv rendelkezéseinek figyelembe vételével történő *uniókonform értelmezés* itt sem kínál lehetőséget a kérdés megválaszolására, ugyanis az uniós instrumentum nem írja elő a büntetéssel fenyegetést olyan esetekre, amikor az elkövető célzata nem realizálódik. Ennek ellenére a *grammatikai értelmezés* eszközével az az

¹²⁸ MÁRKI 2014, 742.

¹²⁹ SZOMORA 2013b, 424.

¹³⁰ MÁRKI 2014, 742.

értelmezési eredmény tűnik helyesebbnek, amely szerint a tényállás realizálódásához az elkövető egyenes szándékát feltételező célzat¹³¹ megléte a szükséges, nem pedig a nemi kontaktus létesülése. *Jogtárgyharmonikus szempontok* alapján is indokolt a szándékosság e magasabb fokának megkövetelése, ugyanis így a diszpozíció hatókörén kívül rekeszthetők olyan történeti tényállások, amelyek esetében a szexuális cselekménynek csupán a reményében, tehát *eshetőleges szándékkal* kerül sor bizonyos, a tényállásszerűség szempontjából ellenszolgáltatásnak minősülő javak juttatására (például vacsorameghívásra). E magatartások adott esetben *nélkülözik a materiális jogellenességet*, vagyis azok nem sértik a gyermek harmonikus személyiségfejlődését. A célzatos deliktumként való értelmezés tehát egyben *teleológikus restrikiót* is eredményez.

Stádiumtani szempontból is aggályosra sikerült a tényállás szövegének megszerkesztése. Az Irányelv a gyermekprostitúció definiálása során *expressis verbis* kifejezi, hogy az ellenérték ígérete is a fogalom körébe sorolandó.¹³² Ennek ellenére a büntető kódex csak az ellenszolgáltatás nyújtását tartalmazza elkövetési magatartásként, amely ahhoz vezet, hogy a *bűnösségen alapuló felelősség elvére* tekintettel csak abban az esetben büntetendő *kísérlet* miatt az elkövető, ha tényleges „teljesítési szándéka” van, és az előny átadása egy rajta kívül eső, objektív körülmény miatt maradt el. Abban az esetben tehát, ha a tettes valódi honorálási szándék nélkül veszi rá a passzív alanyt a szexuális cselekményre, akkor szándékosság hiánya miatt nem valósul meg bűncselekmény.¹³³

A halmazati és elhatárolási kérdésekkel kapcsolatban a szexuális visszaélés új alakzata [Btk. 198. § (4) bek.] vonatkozásában már kifejtettem az álláspontom. Szükséges még megvizsgálni a szóban forgó deliktum és a tizenkét éven aluli sérelmére megvalósuló szexuális erőszak [Btk. 197. § (2) bek.], valamint a szexuális visszaélés [Btk. 198. § (1) bek.] viszonyát. Az általam elfogadott értelmezés szerint nem a szexuális cselekmény a büntetendő, hanem a szexuális cselekmény céljából való ellenszolgáltatás nyújtása. A tényállásban a nemi kontaktus létrejötte nem nyer értékelést, és a beleegyezési korhatárt elért partner esetében más tényállás sem pönalizálja azt, tehát a szexuális cselekmény ilyen esetben nem képez bűncselekményt. Ellenben más diszpozíciók büntetni rendelik a meghatározott életkor alatti személlyel végzett nemi cselekményt, így a tizenkettedik és a tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel végzett szexuális cselekmény esetén a gyermek életkorának megfelelően megvalósul a szexuális erőszak [Btk. 197. § (2) bek.], illetve a szexuális kényszerítés [198. §]

¹³¹ A célzat egyenes szándékot feltételez. NAGY 2010, 128.

¹³² Lásd II.1. pontban kifejtetteket.

¹³³ SZOMORA 2013b, 424.

tényállása. Ezen esetekben a passzív alany életkora szerinti bűncselekmény *valóságos anyagi halmazatba* kerül a gyermekprostitúció kihasználásával, ugyanis csak így nyerhet értékelést az ellenszolgáltatás nyújtása, valamint a jogtárgy súlyosabb sérelmét eredményező szexuális cselekmény. Ez a megállapítás annak ellenére is indokolt, hogy a célzat realizálásának külön értékelése aggályosnak tekinthető a kétszeres értékelés tilalmának szempontjából. Az individuális jogi tárgyra tekintettel pedig a bűncselekmény rendbeliségét a *passzív alanyok száma* határozza meg.¹³⁴

A tényállás megszövegezéséből kitűnik, hogy a kodifikátor a korábbi tényállás felváltásával igyekezett orvosolni az abban elkövetett hibákat, ám sajnálatosan ennek ellenére is fenntartotta a közönséges bűncselekményi konstrukciót. A korábbi dogmatikai hibák kiküszöbölésével egyidejűleg pedig létrehozott egy más értelmezési anomáliákat tartalmazó, több sebből is vérző normaszöveget, amelynek módosítása feltétlenül szükséges a jövőre nézve.

6. Az Irányelvnek való megfelelés

A bemutatott rendelkezések több szempontból is hiányosságokat mutatnak az uniós követelményeknek való megfelelés terén. A jogalkotó figyelmen kívül hagyta az uniós jogértelmezés egyik kiemelkedően lényeges elvét, az *autonóm uniós fogalmak használatát*,¹³⁵ amikor az Irányelvben definiált gyermekprostitúciót az instrumentum implementálása során a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy Btk. értelmező rendelkezései szerinti prostitúciós tevékenységével azonosította. További hiányosság, hogy az Irányelvben rögzített „*haszonszerzéssel járó vagy egyéb módon történő kizsákmányolás*” [4. cikk (5) bek.] közül a büntető kódexben csak az előbbire vonatkozóan találunk rendelkezéseket, ezért az immateriális előnszerzés érdekében történő *futtatói* magatartások büntetlenek maradnak.

A szexuális szolgáltatás igénybevevőjének cselekményét pönalizáló, dogmatikai hibáktól hemzsegő normaszöveggel kapcsolatban láthattuk, hogy a tényállás merőben más cselekményre rendeli el büntetés kiszabását, mint amelyre vonatkozóan az uniós jog előírja. Méghozzá ezt oly módon teszi, hogy a büntetőjog alapelveinek megfelelő módon annak nem lehet olyan értelmezést tulajdonítani, hogy a kiskorúval nemi cselekményt végző személy büntetőjogi felelőssége minden esetben megállapítható legyen.

¹³⁴ SZOMORA 2013a, 165.

¹³⁵ Ez az értelmezési elv az Európai Unió Bíróságának jogértelmezése során irányadó. BLUTMAN 2013, 117. Véleményem szerint erre az elvre figyelemmel kell lenniük a nemzeti jogalkotóknak is, amikor európai uniós jogi aktusokat értelmeznek, így akkor is, amikor azokat átültetik a belső jogba.

Mindezen szempontok alapján álláspontom szerint a gyermekprostitúció de lege lata minősítési rendszere nem felel meg az európai integráció által támasztott követelményeknek. Ezen probléma orvosolása jogalkotói lépések megtételét teszik szükségessé, ugyanis a jogértelmezés nem terjeszkedhet túl az egyes törvényi tényállások keretein. Az Európai Unió Bíróságának egy korábbi, – büntetőjogi tagállami normákra vonatkozó szabályokkal kapcsolatos – ítélete megállapította az *irányelvek fordított közvetlen vertikális hatályának hiányát*, vagyis az állam nem alapíthat büntetőjogi igényt magánszemélyekkel szemben egy olyan instrumentumra, amelynek implementálását ő maga mulasztotta el,¹³⁶ az átültetendő jogi aktus legfeljebb a hatályos jogszabályok értelmezésére lehet hatással.¹³⁷

7. A jogi tárgy védelmére való alkalmasság

A futtató cselekményeinek pönalizálását célzó normaszövegeket a jogalkotó a klasszikus prostitúciós bűncselekmények modelljét alapul véve alakította ki, előre hozva és kitágítva a büntetendő magatartások körét. A mintául szolgáló bűncselekmények jogi tárgyaként a jogirodalom és a bírói gyakorlat által is elfogadottan a nemi erkölcs, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendje jelölhető meg. A kodifikátor ezt aényt figyelmen kívül hagyva egy erkölcsvédelmi funkciót betöltő minősítési konstrukció felhasználását választotta az általa deklarált, szexuális kizsákmányolással szembeni védelem céljának elérése érdekében. A tényállások elkövetési magatartásait jellemzően a prostitúciós tevékenység támogatását jelentő cselekmények teszik ki, és csak kisebb részben utalnak a haszonszerzési célzatra mint a kizsákmányolás – egyébként nem is kizárólagosan előforduló – megvalósulására. Ezek alapján kijelenthető, hogy a de lege lata szabályozás még mindig annak a nemi erkölcs alapú szabályozási szemléletnek a jegyeit hordozza magán, amellyel a nemzetközi közösség már másfél évtizede szakított. A magyar törvényhozó nem reagált az internacionális szinten megjelenő alapjogvédelmi törekvésekre, amelyek tágabb kategóriának tekintik a prostitúció elősegítésénél a szexuális kizsákmányolást. Az efféle közömbösség ahhoz az eredményhez vezetett, hogy büntetőjogunkban nem szubsumálhatóak a létező törvényi tényállások alá olyan magatartások, amelyek ugyan az elkövető részéről kizsákmányolási célzattal kerülnek kifejtésre, de nem járnak a prostitúciós tevékenység támogatásával, illetve a kizsákmányolás nem anyagi jellegű haszon realizálását célozza.

¹³⁶ C-80/86-Officer van Justice v. Kolpinghuis Nijmegen 13-14. pont.

¹³⁷ HOLLÁN 2012a, 97.

A tényállásban szereplő, rendszeres haszonszerzési célzattal végzett szexuális cselekményt feltételező prostitúció megléte is erodálja a jogi tárgy védelmére való alkalmasságot. A jogalkotó normatíván azonosan határozza meg a gyermek részéről nyújtott szexuális szolgáltatást a felnőttek prostitúciójával. Ahogyan fent utaltam rá, a gyermek prostitúciós tevékenységét nem lehet felnőttek által végzett kéjelgéshez hasonlónak tekinteni. Gyermeki mivoltukból adódóan másképpen élik meg az efféle eseményeket, sokkal inkább elrettentően hat rájuk az ellenszolgáltatás és az annak ellenében végzett nemi kontaktus, illetve a szexuális partnerek gyakori váltakozása.¹³⁸ A prostitúciós magatartást feltételező tényállások megvalósulásához tehát egy olyan szubjektív elem megléte szükséges a passzív alany oldalán, amely jellemzően hiányzik, éppen a kizsákmányoló jelleg miatt.

A szolgáltatás igénybevevőjére vonatkozó büntető törvényi tényállással kapcsolatos aggályaim jogtárgyvédelmi szempontból is irányadók annak ellenére is, hogy az nem feltételezi tényállási szinten a passzív alany prostitúcióját. Ez a határozatlan, joghézagokat tartalmazó normaszöveg nem képes maradéktalanul teljesíteni a gyermek szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét, ugyanis büntetlenül hagy egyes materiálisan jogellenes cselekményeket.

A tényállások teleologikus vizsgálatának eredményeként¹³⁹ véleményem szerint az állapítható meg, hogy a tényállások nincsenek összhangban a jogalkotó által deklarált céllal, és azok sokkal inkább – illetve legfeljebb – a nemi erkölcs védelmét szolgálják. Ezen a helyzeten egyértelműen csak jogalkotás útján lehet változtatni. A dolgozat utolsó részében ehhez a feladathoz kívánok de lege ferenda javaslatokat megfogalmazni, amelynek során figyelembe veszem az Európai Unió által támasztott követelményeket is.

¹³⁸ KRÁNITZ 2000, 95.

¹³⁹ A teleologikus értelmezés négy lehetséges eredményéről lásd SZOMORA 2009b, 16-17.

IV. De lege ferenda javaslatok

A javaslatok megtétele során abból indulok ki, hogy a prostitúció támogatása nem tekinthető azonosnak a szexuális kizsákmányolással, illetve hogy a gyermek szexuális kizsákmányolása serdülőkor alatti sértett esetében szükségképpen magában foglalja a zavartalan szexuális fejlődés sérelmét is. Emellett fokozottan irányadónak tartom az Irányelvben rögzített gyermekprostitúció definícióját is, ugyanis ez a tág megfogalmazás van összhangban az alapjogok védelmének fontosságát tükröző nemzetközi szemlélettel.

A minősítési rendszer módosítása esetén a normaszövegekből mindenképpen száműzendő a prostitúció, az azzal kapcsolatosan kifejtett aggályaim miatt. Ehelyett kívánatos lenne az Irányelv által meghatározott gyermekprostitúciónak megfelelő – vagy akár annál tágabb, immateriális szolgáltatásokat is magában foglaló – fogalom törvénybe iktatása.

Az uniós instrumentum 4. cikk (5) bekezdés első fordulatóban írt cselekmények pönalizálásához elegendő az imént ismertetett definíciómódosítás. A második fordulat szerinti magatartások teljes körű büntethetősége érdekében viszont már emellett szükséges rögzíteni a haszonszerzésre törekvésen túl a nem anyagi jellegű előny realizálására irányuló célzatot is.

A gyermek szexuális szolgáltatásának igénybe vételét kriminalizáló tényállás megalkotása során az eddig levont tapasztalatok alapján mindenképpen ügyelni kell arra, hogy a jogalkotó pontos, az anyagi jogi legalitás elvének megfelelő normaszöveget alakítson ki. Az uniós előírásoknak megfelelően szükséges az *ellenérték ígéretének* büntetni rendelése, amelyet *expressis verbis* meg kell jeleníteni a tényállásban a normavilágosság követelményének való megfelelés érdekében. Ha a jogalkotó a befejezettséghez megkívánja a nemi kontaktus létrejöttét a gyermek és az ügyfél között, akkor úgy szükséges kialakítania a tényállást, hogy abból ez az akarata kitűnjön. Továbbá kívánatos lenne rögzíteni azt, hogy a bűncselekményt csak felnőtt korú személy követheti el, ugyanis így a jogalkotó munkájának eredménye nem ütközne az Irányelv védelmi céljaiba.

Végezetül álláspontom szerint a serdülőkor alatti gyermekek zavartalan szexuális fejlődése érdekében a súlyosabb jogtárgysérelemre tekintettel szükséges lenne a passzív alany tizenegyedik, illetve tizenkettedik életév alatti voltát minősítő körülményként rögzíteni valamennyi tényállás esetében. Ennek kötelezettségét Irányelv is előírja a beleegyezési korhatárt el nem ért gyermek esetében [4. cikk (5)-(7) bek.], másrészt pedig egy ilyen megoldással általánosan elkerülhető lenne a *ne bis in idem elv* megsértése olyan esetekben, amikor a szexuális erőszak [Btk. 197. §. (2) bek.], illetve a szexuális visszaélés [Btk. 198. §] halmazatban történő megállapítása tűnik indokoltnak.

V. Záró gondolatok

A gyermek szexuális kizsákmányolással szembeni védelme egyre nagyobb figyelmet kap nemzetközi szinten. Ennek okán hazánk sem kerülheti meg egy olyan minősítési rendszer kialakítását, amely joghézagoktól mentesen, kellő hatékonysággal biztosít védelmet a kiskorúak számára.

Reményeim szerint sikeresen rávilágítottam arra, hogy a kívánt védelem biztosítására nem megfelelő egy kollektív jogi tárgy védelmének funkcióját betöltő tényállási rendszer alapjaira épülő szabályozási konstrukció felhasználása. Ez ugyanis ahhoz vezet, hogy a kialakított tényállások nem lesznek alkalmasak a jogalkotó céljainak megvalósítására, illetve a jogtárgy-védelmi szempontok érvényre juttatására a jogállam szabta keretek között.

Végezetül bízom benne, hogy a dolgozatom felívta a figyelmet az e kérdéskör terén szükséges további dogmatikai cizellálás szükségességére, és a jövőben megfelelő figyelmet kap a jogtudomány részéről a kérdéskörrel kapcsolatos problémák vizsgálata.

Felhasznált irodalom és joganyag

- BALOGH 2005 = Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész. Dialóg Campus Kiadó, Bp.-Pécs, 2005. 166-192.o.
- BISZTRICZKI-KÁNTÁS 2012 = Bisztriczki László-Kántás Péter: Az új szabálysértési törvény magyarázata. Gyakorlati kérdések és válaszok a szabálysértési jog köréből. HVG-Orac, Bp., 2012.
- BLUTMAN 2013 = Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban. Második, átdolgozott kiadás. HVG-Orac, Bp., 2013.
- CSENDES 1997 = Csendes László: Nemzetközi szakszeminárium a gyermekprostitúcióról. Belügyi Szemle, 1997/10. 114-116.o.
- FEHÉR 2008 = Fehér Lenke: Az emberkereskedelem modern, nemzetközileg elfogadott definíciója. In: Fehér Lenke (szerk.): Nemzetközi emberkereskedelem. „Közlemények – No. 22. – Working Papers” MTA Jogtudományi Intézete, Bp., 2008. 57-74.o.
- FEHÉR 2009 = Fehér Lenke: A házasság, az család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Fehér-Görgényi-Gula-Horváth-Lévay-Sántha-Várad: Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Complex Kiadó, Bp., 2007. 217-223.o.
- FÖLDVÁRI 2007 = Földvári József: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Tóth Mihály (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Bp., 2007. 217-223.o.
- GÁL A. 2013a = Gál Andor: A gyermekprostitúció anyagi büntetőjogi kérdései, különös tekintettel az ügyfél cselekményére. In: Bóka János (szerk.): Tudományos Diákköri Szemle. I. kötet, Szeged, 2013. 153-179.o.
- GÁL A. 2013b = Gál Andor: A Debreceni Ítéltábla harmadfokú döntése a kerítésről. A gyermekprostitúció kizsákmányolásának büntetőjogi megítélése a gyakorlatban. JeMa, Hallgatói különszám 2013. 4-10.o.
- GÁL I. 2013 = Gál István László: XIX. fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új. Btk Kommentár. 4. kötet, Különös Rész. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó, Bp., 2013. 7-45.o.
- GELLÉR-HOLLÁN-KIS 2005 = Gellér Balázs-Hollán Miklós-Kis Norbert: A büntető törvénykönyv magyarázata. II. kötet. Különös Rész (1). Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Bp., 2005. 219-286.o.
- HOLLÁN 2011 = Hollán Mikós: Újra a lépvidéken: az első modern monográfia hazánkban a nemi bűncselekményekről. Magyar Jog, 2011/11. 671-680.o.

- HOLLÁN 2012a = Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai. HVG-Orac, Bp., 2012.
- HOLLÁN 2012b = Hollán Miklós: Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai. JeMa, 2012/2. 3-10.o.
- KOVÁCS 1997 = Kovács Enikő, A szexuális bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak pszichológia vizsgálata. Belügyi Szemle, 1997/10. 49-58.o.
- KRÁNITZ 2000 = Kránitz Mariann: A gyermek szexuális kizsákmányolása: prostitúció, pedofília, pornográfia. Belügyi Szemle, 2000/4-5. 92-103.o.
- MÁRKI 2012 = Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet). In: Berkes György–Rabóczki Ede (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-Orac, Bp., 2012. 500-544/7.o.
- MÁRKI 2014 = Márki Zoltán: XIX. fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 3. kiadás. HVG-Orac, Bp., 2014. 679-761.o.
- NAGY 2008 = Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1. 3-8.o.
- NAGY 2009 = Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Nagy Ferenc (szerk.): A magyar büntetőjog különös része. HVG-Orac, Bp., 2009. 226-284.o.
- NAGY 2010 = Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. Második, átdolgozott kiadás. HVG-Orac, Bp., 2010.
- NAGY 2014 = Nagy Ferenc: Anyagi büntetőjog. Általános rész II. Iurisperitus, Szeged, 2014.
- SCHULTHEISZ 1966 = Schultheisz Emil: A nemi erkölcs elleni büntettek de lege lata. KJK, Bp., 1966.
- SINKU 2011 = Sinku Pál: XIV. fejezet. A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Busch Béla (szerkesztő-lektor): Büntetőjog. Különös Rész. Kilencedik, átdolgozott kiadás. HVG-Orac, Bp., 2011. 231-278.o.
- SINKU 2012 = Sinku Pál: A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények – Btk. XIX. Fejezet. In: Busch Béla (szerkesztő-lektor): Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján. HVG-Orac, Budapest, 2012. 171-201.o.
- SZOMORA 2007 = Szomora Zsolt: Dilemmák a vérfertőzés jogi tárgyai kapcsán. Állam- és Jogtudomány, 2007/4. 589-614.o.
- SZOMORA 2009a = Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel Kiadó, Bp.,

2009.

SZOMORA 2009b = Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. Bűnügyi Szemle, 2009/2. 11-17.o.

SZOMORA 2013a = Szomora Zsolt: A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIX. fejezet). In: Karsai Krisztina (szerk.): Anyagi Büntetőjog. Különös Rész I. Iurisperitis, Szeged, 2013. 129-166.o.

SZOMORA 2013b = Szomora Zsolt: XIX. Fejezet. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Complex Kiadó, Bp., 2013. 403-431.o.

SZOMORA 2013c = Szomora Zsolt: Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. fejezetéhez. Magyar Jog, 2013/11. 649-657.o.

TAMÁSI 2012 = Tamási Erzsébet: Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának dilemmái. Magyar Jog, 2012/6. 321-333.o.

Magyar joganyag

1912. évi LXII. törvény *a leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában*

1955. évi 34. törvényerejű rendelet *az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről*

1908. évi XXXVI. törvénycikk *a büntetőtörvénykönyvek és a bünvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról*

1949. évi XX. törvény *a Magyar Köztársaság Alkotmányáról*

1961.évi V. törvény. *a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről*

1978. évi IV. törvény *a Büntető Törvénykönyvről*

2007.évi XXVII. törvény *a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról*

2012. évi C. törvény *a Büntető Törvénykönyvről*

2012. évi II. törvény *a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési*

2013. évi V. törvény *a Polgári Törvénykönyvről*

Nemzetközi és uniós joganyag

ENSZ Gyermekjogi Egyezmény = A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. tv.)

182. számú ILO egyezmény = a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény (kihirdette: 2001. évi XXVII. tv.)

Palermói Jegyzőkönyv = az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve (kihirdette: 2006. évi CII. tv.)

ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv = A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv (kihirdette: 2009. évi CLXI. tv.)

Lanzarote Egyezmény = Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote, 2007. okt. 25. (Magyarország ezt az egyezményt 2010. november. 29-én aláírta, de a ratifikálására még nem került sor.)

97/154/IB tanácsi együttes fellépés = A Tanács együttes fellépése (1999. február 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről

2002/629/IB kerethatározat = A Tanács kerethatározata (2002. július 19.) az emberkereskedelem elleni küzdelemről

2004/68/IB kerethatározat = A Tanács 2004/68/IB Kerethatározata (2003. dec. 22.) A gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről

2011/36/EU irányelv = Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

2011/93/EU irányelv = Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU irányelve (2011. dec. 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról